

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Eliška Spurná

Umělecké kreativní terapie a příbuzné přístupy –
analýza publikovaných prací

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

V první řadě děkuji vedoucímu mé práce, panu doktoru Jiřímu Kantorovi, za to, že mě vždy navedl na správný směr a radil mi, když jsem byla v koncích.

Nadále bych ráda poděkovala Sabině Klajmonové, která při mně stála ve vyhrocených chvílích a dodávala mi optimismus.

Poděkování také patří mé rodině, která mě nechala v klidu pracovat a dokončit tyto stránky.

1 Obsah

Úvod.....	6
1 Expresivní terapie.....	8
1.1 Arteterapie.....	8
1.2 Biblioterapie.....	9
1.3 Dramaterapie.....	11
1.4 Muzikoterapie.....	13
1.5 Poetoterapie.....	15
1.6 Tanečně-pohybová terapie.....	16
1.7 Teatroterapie.....	17
2 Příbuzné přístupy.....	19
2.1 Dramatická výchova.....	19
2.2 Divadlo ve výchově.....	19
2.3 Psychodrama.....	20
2.4 Sociodrama.....	21
2.5 Psychogymnastika.....	21
2.6 Artefiletika.....	22
3 Analýza publikovaných prací.....	25
3.1 Metodika praktické části.....	26
3.2 Výsledky rešerše a analýza dat.....	29
3.2.1 Výsledky rešerše.....	29
3.2.2 Analýza prací.....	32
3.3 Závěry výzkumu.....	47
3.4 Diskuze.....	50
Závěr.....	53
Zdroje.....	55

Úvod

„Tato doba je uspěchaná,“ zní věta, kterou už slyšel snad každý z nás. Mluví se o ní v televizních pořadech, v novinových článcích, na internetu, dokonce i v knihách. Odborníci říkají, že lidé neumí relaxovat, všichni se bezhlavě ženou za kariérou, úspěchem, penězi. Zkuste se někdy zastavit na ulici a rozhlédnout se kolem sebe. Nejspíš je to pravda, lidé stále někam chvátají, pobíhají, a vyvolávají dojem, že nic nestíhají. V těchto časech, kdy elektronika tak výrazně pokročila, se čím dál více lidí uchyluje do soukromí domova, do soukromí své ložnice, do soukromí své mysli. Jenže lidé jsou tvorové, kteří povětšinou mají potřebu se vyjadřovat, cítí potřebu sociálního kontaktu. A s tímto, ale nejen s tím, jim mohou pomoci expresivní terapie.

Tato práce se nezabývá pouze expresivními terapiemi, jak se z prvního odstavce může zdát. Kromě nich totiž pojednává o příbuzných přístupech, tedy disciplínách, které mají ke zmíněným terapiím blízko, ale mezi terapie se neřadí. Jedná se o obory, které mohou využívat technik a metod kreativního uměleckého procesu, ale ne za účelem diagnostiky nebo léčení. Také to mohou být směry, ze kterých později terapie vznikly. Proto se na tyto příbuzné disciplíny zaměří jedna z kapitol teoretické části této práce.

Praktická část pak obsahuje analýzu publikovaných absolventských, bakalářských, diplomových a disertačních prací, jejichž hlavním tématem je dramaterapie. Zaměření na dramaterapii bylo zvoleno z toho důvodu, že autorka práce je studentkou tohoto oboru na Univerzitě Palackého v Olomouci. V praktické části je popsán celý postup vyhledávání prací, zvolená kritéria a informace o databázích pro vyhledávání. V obsahu samozřejmě nechybí ani výčet vybraných prací s analýzou jejich výzkumů. Seznam je také rozčleněn dle předem zadaných požadavků a kritérií autorky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Expresivní terapie

Kapitola s názvem Expresivní terapie by měla pomoci čtenáři udělat si obrázek o základech těchto terapií. V kapitole budou jednotlivě představeny arteterapie, biblioterapie, dramaterapie, muzikoterapie, poetoterapie, tanečně pohybová terapie a teatroterapie. Čtenář by se měl dozvědět o definicích, prostředcích, formách a technikách těchto kreativních terapií. Text také může posloužit k tomu, aby čtenáře navedl k podrobnějšímu studiu daných oborů.

Tyto terapie vycházejí z umělecké exprese, což znamená vyjádření vnitřních pocitů pomocí speciálních prostředků (Müller, 2014). Slavík (in Müller, 2014) popisuje expresi jako druh lidské aktivity, při níž člověk spontánně vyjadřuje své pocity, dojmy, nálady. V tomto projevu vypovídáme o mnohém, hlavně o sobě, a svou výpověď nedokážeme vždy úplně kontrolovat. Exprese může probíhat na několika úrovních, od málo uvědomovaných výrazů po uměleckou tvorbu.

Na stránkách Expresivní terapie můžeme najít tuto definici: *„Expresivní terapie je psychoterapie, která využívá pro vyjádření (expresi), kontakt a intervenci i jiné formy než verbální. Kromě slova nám ve vztahu a terapeutickém procesu napomáhá pohyb, metafora obrazu, tance, dramatické scénky, hudby, zvuku, básně a podobně. Někdy se mluví o neverbální terapii, kreativní terapii.“* (Expresivní terapie, 2012)

U každé z těchto terapií je prostředkem jiné umělecké médium. Patří sem muzikoterapie, dramaterapie, biblioterapie, arteterapie, poetoterapie, tanečně pohybová terapie. Postupně si tedy přiblížíme každou z těchto disciplín.

1.1 Arteterapie

U arteterapie se setkáváme se dvěma různými definicemi a to podle toho, zda se zaměříme na arteterapii z širšího nebo užšího úhlu pohledu. V širším pojetí je arteterapie nadřazeným pojmem všech expresivních terapií, což znamená, že se jedná o užití jakýchkoli uměleckých forem při práci s klientem. Při tomto úhlu pohledu se z arteterapie stává nadřazený pojem pro další expresivní terapie, tedy pro biblioterapii, poetoterapii, dramaterapii, muzikoterapii, tanečně-pohybovou terapii apod. V užším pojetí je pak arteterapie obor, který pro práci s klientem využívá pouze umělecké výtvarné formy (Potměšilová in Müller, 2014). Jako další definici můžeme použít tu, kterou najdeme na stránkách České arteterapeutické asociace, jež zní: *„Arteterapie je léčebný postup, který využívá výtvarného projevu jako hlavního*

prostředku poznání a ovlivnění lidské psychiky a mezilidských vztahů. Jde o tvořivou činnost s výtvarným materiálem.“ (ČAA, 2012)

Jak říká Dostálová (in Pipeková, 2001), je arteterapie prostředek, pomocí kterého může klient vyjádřit své traumatizující zážitky za využití výtvarné tvorby. Může být proto brána jako relaxační činnost nebo prostředek k sebeuzdravování či rozvoji vnímání.

Podobně jako například v muzikoterapii má i arteterapie dvě základní formy, kterými jsou arteterapie receptivní a produktivní. Receptivní arteterapie je například návštěva galerie za účelem prohlížení obrazů. Jedná se totiž o stav, kdy člověk pozoruje umění, které v něm vyvolává určité pocity. Je ale důležité se naladit na atmosféru obrazu. Toto vcítění se samozřejmě mění na základě momentální emoční dispozice a na základě jeho vnitřního ladění. Naproti tomu produktivní arteterapie znamená zapojení vlastní kreativní činnosti pomocí výtvarných technik (Šicková-Fabrici, 2002).

Jako tomu je i u ostatních kreativních terapií, i arteterapie má úzké vazby na jiné obory jako například speciální pedagogiku, psychologii nebo psychoterapii. Mezi cíle arteterapie, kterých je opravdu mnoho, můžeme zařadit například aktivizaci, sebepojetí, sebevyjádření, odhalení nevědomého materiálu, náhled na řešení problémů, zmírnění úzkosti, atd. (ČAA, 2012).

Samozřejmě arteterapie, stejně jako předchozí terapie, volí techniky podle klientely, se kterou pracuje. Vždy se musí proces přizpůsobit potřebám klientů, jejich případnému postižení, jejich možnostem. Při diagnostice děl klientů je podle Potměšilové (in Müller, 2014) dobré se zaměřit na několik základních oblastí, kterými jsou: artefakt jako celek, zda je zpracování artefaktu odpovídající věku klienta, volba tématu (pokud jej předem nezadal terapeut), symboly, barvy, linie a celkový projev klienta (během celého procesu vytváření). Podle informací na stránkách České arteterapeutické asociace je arteterapeutů čím dál více, což je dobrá zpráva pro spoustu lidí. V tomto procesu totiž nezáleží na tom, jak krásně nebo přesně klient kreslí, ale důležité je to, co ze sebe do díla vloží.

1.2 Biblioterapie

Velmi podobným oborem poetoterapii je právě biblioterapie. Dá se říci, že biblioterapie je mateřským zdrojem poetoterapie. Název vznikl spojením řeckých slov *biblion*, což znamená kniha, a *therapeia*, což je v překladu léčit. Ve starověkém Řecku však tento pojem neužívali

jen pro medicínské léčení, ale také léčení pomocí básní a lyry. Proto není správné spojovat biblioterapii pouze se čtením bible jako knihy všech knih (Svoboda, 2013). Jako jednu z definic můžeme uvést hned tuto: „*Biblioterapie je terapeutická disciplína, která využívá mluveného a psaného slova k terapeutickým účelům.*“ (Svoboda, 2007, s. 13) Avšak podle Svobody (in Müller, 2014), je při této terapii užíván hlavně psaný smysluplný text a především je na něm důležité to, co klientovi předá, tedy smysl, poselství, sdělení. A jak jsme již zmínili výše, poetoterapie se zabývá znělou stránkou textu, takže rýmy, zvukomalbou, apod. V tom je hlavní rozdíl mezi těmito dvěma obory. Biblioterapie může být také úzce spojena s jinými obory či disciplínami, jako jsou například další expresivní terapie, pedagogika, speciální pedagogika, psychologie, atd. Proto se v různých publikacích můžeme dočíst i o bibliopsychologii, která se zabývá vlivem četby na duševní život a vztahem čtenáře ke knize, nebo o bibliopedagogice, která se zabývá edukačním potenciálem knih (Svoboda in Müller, 2014). V biblioterapii se setkáme spíše s narativní literární formou, což je ta vyprávěcí, povídková. V procesu biblioterapie se tedy využívají hlavně pohádky, legendy, balady, povídky, novely, mýty, atp. (tamtéž). Podobně jako poetoterapie by měla i biblioterapie vést klienty k překonávání osobních strastí a problémů, pomáhat jim se s překážkami vypořádat.

Svoboda (2013) uvádí několik různých druhů biblioterapie. Začíná s biblioterapií relaxační, jejíž úkol je hlavně plně relaxační uvolnění. Dále je biblioterapie edukační, která se zabývá výchovně vzdělávacími cíli vhodnými k využití ve školní výuce. Biblioterapie narativní je práce s příběhem klienta takovým způsobem, aby dokázal i v nepříjemné vzpomínce (příběhu) najít něco dobrého a pomocí toho celý výklad přetransformovat v něco pozitivního. Lyrická biblioterapie pracuje s poezií, avšak ne stejným způsobem jako poetoterapie. Lyrická biblioterapie si většinou pro práci vybírá volný verš, ve kterém jsou pak hledány vypovídající hodnoty. Další biblioterapie se nazývá virtuální. Tato forma sjednocuje osoby se stejnou zálibou nebo stejným vkusem, a to pomocí sociálních sítí a internetu jako Facebook, Skype apod. Tyto skupiny lidí se takto mohou navzájem literárně obohacovat. Terapeut se těchto „setkání“ účastní na dálku, stejně jako ostatní účastníci. Polyestetická biblioterapie je takový směr, kdy terapeut užívá v průběhu setkání i techniky jiných terapií k dosažení stanovených cílů. V jednom sezení proto může dojít k využití dramatických, arteterapeutických, tanečních a poetických prvků zároveň. (Svoboda, 2013)

1.3 Dramaterapie

Obor, kterým se tato práce zabývá i ve své praktické části, se nazývá dramaterapie. Podle The National Association for Drama Therapy lze dramaterapii definovat jako: „*záměrné použití dramatických/divadelních postupů pro dosažení terapeutického cíle symptomatické úlevy, duševní i fyzické integrace a osobního růstu.*“ (Landy in Valenta, 2007, s. 23) Sám Valenta pak uvádí definici tuto: „*Dramaterapie je léčebně-výchovná (terapeuticko-formativní) disciplína, v níž převažují skupinové aktivity využívající ve skupinové dynamice divadelních a dramatických prostředků k dosažení symptomatické úlevy, ke zmírnění důsledků psychických poruch i sociálních problémů a k dosažení personálně sociálního růstu a integrace osobnosti.*“ (Valenta a kol. in Valenta, 2007, s. 23)

U dramaterapie se setkáváme s duálním pojetím této disciplíny. Na jedné straně psychoterapeutická (klinická) dramaterapie, na druhé pak speciálně pedagogická (edukativní) dramaterapie, přičemž edukativní dramaterapie by se měla zabývat klientelou speciální pedagogiky, tedy dětmi, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami definovanými ve školském zákoně 561/2004 Sb. a klientelou institucí, které spravuje zákon 108/2006 Sb. o sociálních službách, kam spadají hlavně uživatelé domů pro seniory, denních stacionářů, domovů na půl cesty atd. Klinická dramaterapie by se pak zabývala klientelou zdravotnictví, tedy klientelou s poruchami chování a duševními poruchami, které jsou klasifikovány v MKN – 10 (Valenta in Müller, 2014).

Dramaterapie má mnoho cílů, které se však vytyčí až podle klienta. Každý klient se totiž potřebuje zaměřit na něco jiného. K. Majzlanová (1999) do hlavních cílů dramaterapie řadí: redukci tenze, rozvoj empatie, integraci osobnosti, vytváření pocitu zodpovědnosti, rozvíjení sebedůvěry a jiné (Majzlanová in Valenta, 2007). Dramaterapie užívá mnoho terapeutických prostředků, mezi které patří například korektivní emotivní zkušenost, hra v roli, rituály, improvizace, práce s textem a jiné (Polínek, 2013).

Lekce dramaterapie by měla být nějakým způsobem uspořádaná. Většinou se skládá ze čtyř bodů: vstupu, aktivizace, hlavní části a zakončení. Vstup bývá často tvořený rituálem, kdy se účastníci uvolní a uvědomí si začátek sezení. Aktivizace pak účastníky rozehrje, aktivizuje jejich smysly, myšlení apod. K tomuto účelu se využívají nejrůznější hry. Jako další pak přijde na řadu hlavní část. Ta je nejvíce variabilní, jedná se o vlastní terapeutickou činnost. Po hlavní části je zařazeno zakončení, které umožňuje účastníkům opustit roli či místo a vrátit se

do reality. Většinou se používá také nějaký druh rituálu. Někdy se ke konci sezení přidává i reflexe (Polínek, 2013).

Dramaterapeutické sezení může mít různé formy, např. skupinová nebo individuální terapie. Ale členění podle toho, jestli klient na hodiny dochází z domova nebo jsou součástí programu tam, kde je klient hospitalizovaný, je členění na formu ambulantní, klinickou a formu v denních sanatoriích a stacionářích. Ambulantní forma bývá častá ve speciálních školách, v neziskovém sektoru, institucích speciální výchovy. Forma klinická probíhá na psychiatrických odděleních a v léčebnách. Třetí forma je pak dramaterapie v denních sanatoriích a stacionářích, kde bývá brána jako stěžejní skupinová psychoterapeutická aktivita (Valenta, 2011).

Abychom si doplnili základní povědomí o dramaterapii, je třeba ještě vysvětlit několik základních pojmů, které se ve spojitosti s tímto směrem často používají. Jedním z těchto důležitých pojmů je korektivní emoční zkušenost. Tento název je používán pro situaci, kdy si klient prožije určitou situaci, avšak její vyřešení je v rozporu s tím, co původně očekával. To může vést ke změně jeho postoje, případně chování.

Dalším důležitým termínem je role. Tento společenský status můžeme rozdělit na připsaný (askriptivní), který získáme při narození – dle pohlaví, dědičného titulu, kasty – a získaný. Askriptivní status je početně značně limitován, zatímco získaných statusů stále přibývá. Distancování má v dramaterapii také své jisté místo. Dělí se do tří typů, přílišné distance, malé distance a distance estetické. Klient s přílišnou distancí je odtažitý, potřebuje mít jasně stanovené hranice, od všech činností si drží bezpečný odstup, takže i když se do aktivity zapojí, není v ní příliš flexibilní. Pravým opakem jemu je klient s malou distancí, který nemá jasnou hranici pro identifikaci s ostatními jedinci. Tento klient nedokáže v dostatečné míře zvládat své emoce, je zranitelný, příliš empatický. Estetická distance je pak středový bod mezi těmito dvěma extrémami, takže v podstatě ideální distance. Klient chápe rozdíly mezi sebou a hranou rolí a jeho hranice jsou pružné a mění se na základě různých interakcí. (Valenta, 2011)

Momentálně je možnost studovat dramaterapii na vysoké škole. Obor nese přesný název Speciální pedagogika – Dramaterapie, a je zaveden na Univerzitě Palackého v Olomouci. Tento obor je možné studovat nejprve jako bakalářské studium, následně je ale možnost pokračovat na navazujícím magisterském. Zároveň se objevuje čím dál více seminářů a workshopů pro veřejnost, přičemž se v rámci těchto akcí využívají techniky dramaterapie.

1.4 Muzikoterapie

Nejzákladnější vymezení této disciplíny nalezneme nejspíše na stránkách World Federation of Music Therapy (WFMT), kde definice zní: *„Muzikoterapie je profesionální využití hudby a jejích elementů jako prostředku intervence ve zdravotnických a vzdělávacích zařízeních i v běžném prostředí pro jednotlivce, skupiny, rodiny nebo komunity, kteří hledají optimalizaci kvality jejich života a zlepšení fyzické, sociální, komunikační, emocionální, intelektuální a spirituální složky zdraví a blahobytu. Výzkum, praxe, vzdělávání i klinický trénink v muzikoterapii jsou založeny na profesních standardech podle kulturního, sociálního a politického kontextu.“* (WFMT, 2011) Mírně zjednodušenou definici nalezneme i na stránkách Muzikoterapeutické asociace České republiky, kde uvádějí, že muzikoterapie je *„léčebným a podpurným postupem, v němž kvalifikovaný muzikoterapeut prostřednictvím pomáhajícího vztahu, hudby a hudebních elementů provází klienta nebo skupinu v terapeutickém procesu.“* (CZMTA,2017). Pokud budeme hledat ještě jednodušší definici, takovou, kterou si zapamatuje snad každý, můžeme se podívat i na další české internetové stránky zabývající se muzikoterapií. Tam se píše například: *„Muzikoterapie. Cílené využívání zvuku a hudby k terapeutickým účelům.“* (Muzikoterapie, 2007).

Vzhledem k druhé definici také záleží na tom, zda je hudba použita jako hlavní terapeutický prostředek (jedná se tedy o pojem tzv. hudba jako terapie) nebo je hudba použita jako druhotný prvek terapie, která primárně užívá jiné prostředky - v tomto případě tedy tzv. hudba v terapii (Kantor in Müller, 2014). Jak uvádí Kantor (in Müller, 2014), muzikoterapie se pojí s mnoha hudebními a medicínskými obory, také s psychologií, psychoterapií, speciální pedagogikou, etikou, filozofií, atd. Může být tedy v každém z těchto směrů využita jinak. Samozřejmě také záleží na skupině klientů, se kterými muzikoterapii provozujeme. Jiný přístup, techniku i jiný styl hudby. Rozdílné to bude u dětí předškolního věku, u seniorů nebo u lidí s jakýmkoli druhem postižení. Podle Kantora (tamtéž), hra na tělo, hra na nástroj a hlas patří mezi hudební prostředky muzikoterapeutických technik. Dále se samozřejmě v terapeutickém procesu užívají různé další techniky, jako práce s rytmem, hudební a pohybová improvizace, poslech hudby a relaxace, atd.

Muzikoterapii můžeme dělit do několika forem. Těmi základními podle Holzera (2012) jsou aktivní a receptivní muzikoterapie, což je rozděleno dle míry zapojení klientů do procesu. Jako první si tedy popíšeme formu receptivní.

Při ní je dle Holzera hlavním protagonistou a nositelem procesu terapeut. V průběhu sezení zpívá, hraje na nástroje, tancuje, případně užívá další prvky tak, aby bylo klientům jeho počínání příjemné a bezpečné. Během pasivní formy muzikoterapie by měli mít klienti co největší míru pohodlí, která jim může být poskytnuta. Jedná se totiž o pasivně relaxační formu, proto by v jejím průběhu měli klienti ležet v pohodlné poloze, s hlavou mírně podepřenou, nejlépe na polohovadle nebo lůžku s nataženými končetinami, samozřejmě ale polohu přizpůsobíme zdravotnímu stavu klienta. Dobré je mít přichystanou i přikrývku v případě nižší teploty v místnosti. Holzer (2012) dále uvádí, že pasivní forma není nikdy ze strany klientů jednoznačně pasivní, neboť klienti vyvíjí zájem o dění okolo sebe, a proto by měl každý terapeut počítat se spontaneitou klientů, jelikož ta vede k rozvíjení kreativity. Klienti by tedy i v pasivní (receptivní) formě muzikoterapie měli být podporováni v nápodobě, komunikaci i dalších činnostech, které v průběhu sezení započnou.

Druhou základní formou muzikoterapie dle Holzera (tamtéž) je ta aktivní. V jejím případě využíváme aktivního zapojení klientů do procesu. To ovšem neznamená, že by terapeut ztratil svou funkci řídicího prvku, právě naopak. Holzer tvrdí, že terapeut musí být stále tím, kdo celý proces vede. Při této formě probíhá zapojení klientů několika způsoby, například společnou hrou na hudební nástroje – Holzer doporučuje nástroje rytmické, tedy bubny, rumba koule a podobné, nebo zvonky, činely, gongy, triangly atd. – tancem nebo zpěvem. Před zpíváním je ale nutné klienty zbavit zábran, rozezpívat se, uvolnit mluvidla i hlasivky. Je dobré k tomuto přejít postupně od pasivní formy tak, aby si klienti téměř nevšimli, že najednou hrají a zpívají, tedy dělají to, z čeho mohli mít dříve strach. Toto členění na dvě formy, receptivní a aktivní, se však v zahraničí příliš nepoužívá.

Abychom měli základní formy kompletní, je dobré se zmínit ještě o kombinované formě muzikoterapie. V praxi je užívána nejčastěji v situacích, kdy terapeut přichází poprvé do nového zařízení, k nové skupině klientů, nezná časovou dotaci ani místnost, kde se bude sezení konat. Proto je vhodné mít předem přichystanou strukturu kombinované formy muzikoterapie, kterou v takovýchto případech může terapeut použít. Jedná se tedy o propojení pasivní a aktivní formy v rámci daného sezení. Jakmile se terapeut s novou skupinou seznámí a bude vědět, co jim vyhovuje, může pozvolna přejít k výběru jedné z forem. (Holzer, 2012)

V poslední době se hodně rozrůstá nabídka muzikoterapeutických kurzů. Kurzy jsou v různých časových intervalech a témata seminářů se proměňují. Seznam kurzů je k dispozici například na stránkách Muzikoterapeutické asociace České republiky (czmta.cz).

1.5 Poetoterapie

Jelikož básně nemají od písní příliš daleko, jako další expresivní terapií se budeme zabývat poetoterapií. Jedná se o nejmladší z expresivních terapií. Jako u muzikoterapie by bylo vhodné začít definováním tohoto oboru. Pro tento účel byla zvolena definice Svobody (2007, s. 15), který píše, že: „*Poetoterapii lze definovat jako terapeutickou metodu, která využívá prvků poezie za účelem navození žádoucího prožívání, chování a jednání klientů. Poetoterapie však není zacílena pouze léčivě, ale také preventivně a rehabilitačně.*“ K tomu dodává Müller (in Svoboda, 2007, s. 15), že „*poetoterapie jako speciálněpedagogická terapie může sloužit i jako svébytný druh pomoci při potížích vyplývajících z významných kulturních či sociálně adaptačních odlišností ..., jež se projevují ve snížených schopnostech (neschopnosti) normální životní seberealizace – ve vzdělání, v práci, v bydlení, v zájmových aktivitách.*“

Nejbližšími terapiemi k poetoterapii jsou biblioterapie a muzikoterapie. Hlavním prostředkem poetoterapie je samozřejmě poezie. Nemusí se tedy jednat pouze o báseň, ale o jakýkoli poetický text. A každý poetický text má prvky, se kterými se v poetoterapii pracuje, jako například neologismy, zdobněliny, rytmus veršů, tempo, dynamika a hlasitost přednesu, nonsens, atd. (Svoboda in Müller, 2014).

Pro práci s klienty využívá poetoterapie přístup nedirektivní. Tato spíše osobnostní terapie může být orientována mnoha směry, například retrospektivně, perspektivně nebo být zaměřená na okamžik v přítomnosti (tj. aktuální), (Svoboda in Müller, 2014). Poetoterapie by měla klienta dovést do stavu, kdy bude sám pracovat na osobnostním rozvoji, bude zvyšovat svou psychickou imunitu, překonávat depresivní stavy a naučí se potlačovat stresory, které na něj působí z okolí (Svoboda, tamtéž).

Podobně jako muzikoterapie, i tento obor má dvě základní formy, pomocí kterých mohou být sezení vedena. Jedná se o formu receptivní a aktivní. U receptivní formy stojí v popředí terapeut, který například předčítá, a klienti buď poslouchají, nebo vykonávají méně náročné činnosti jako individuální předčítání neměnného textu.

U druhé možnosti, tedy aktivní poetoterapie, se klienti ve větší míře zapojují do procesu, sami tvoří texty, kreativně pracují s předem zadaným textem a podobně. Samozřejmě záleží na tom, s jakou skupinou pracujeme, podle toho zvolíme formu a prvky (Svoboda, 2007).

V České republice, jak může být znát z užitých zdrojů v této podkapitole, se poetoterapii hojně věnuje Svoboda. Ten napsal i knihu s názvem Poetoterapie, ze které autorka při psaní této kapitoly čerpala. Knihu tak může z vlastní zkušenosti doporučit těm, které tento druh umělecké kreativní terapie zaujal.

1.6 Tanečně-pohybová terapie

Jako další nás v této kapitole čekají informace o tanečně – pohybové terapii. American Dance Therapy Association definuje tanečně pohybovou terapii jako: „*psychoterapeutické užití pohybu k podpoře emocionální, sociální, kognitivní (poznávací) a psychické integrace jedince.*“ (ADTA, 2016). Na stránkách o expresivních terapiích se můžeme dočíst také o definici této: „*Taneční terapie je forma psychoterapie, která vychází z integrace tělesné a psychické části jedince. (...) Snahou je, aby obě části – psychická i fyzická – byly v jednotě. Taneční terapie využívá jak slova, tak pohyb k vyjadřování, sdílení a terapeutickým intervencím.*“ (Expresivní terapie, 2012)

Primárním cílem tanečně – pohybové terapie není přímo léčba. Terapeut si volí cíle sám, například uvolnění kreativity, vyvážení stresujícího životního stylu, sebepoznání a seberozvoj, zlepšení vztahů, atd. (TANTER, 2012)

Stejně jako výše zmíněné terapie pracuje i tanečně – pohybová terapie s klienty s různými problémy. Mohou ji absolvovat klienti s psychickými poruchami (např. člověk se schizofrenií), klient s problémem verbalizace pocitů, klienti, kteří prošli složitým obdobím nebo situací, které vytěsnili do nevědomí, klienti s psychosomatickými problémy apod. (TANTER, 2012)

Tanečně – pohybová terapie má také několik různých forem, které se od sebe liší jak technikami, tak i teoretickým základem. Můžeme uvést například autentický pohyb Mary Starks Whitehouseové, který spočívá ve směřování pozornosti do svého nitra, odkud je očekáván impulz k pohybu. Klient nesmí sám vést pohyb, ale trpělivě čekat na impulz (Potměšilová in Müller, 2014).

K získání informací o tanečních a pohybových terapiích a jejich různých formách se stačí podívat na internetové stránky zabývající se právě tímto tématem. Není jich málo a mnoho informací je opravdu užitečných. Jako jednu z nejobsáhlejších by autorka doporučila internetové stránky www.tanter.cz.

1.7 Teatroterapie

Teatroterapie má ze všech expresivních terapií nejbližší k umění. Její definici uvádí Polínek (2013, str. 10) takto: „*expresivní terapeuticko-formativní přístup spočívající v celkové přípravě divadelního tvaru a jeho následné prezentaci před diváky s terapeuticko-formativním cílem, jehož účastníky jsou zpravidla jedinci se specifickými potřebami.*“ Z toho nám tedy vyplývá, že hlavním cílem této terapeutické metody je výsledný umělecký celek, tedy divadelní představení. Jako terapii v tomto případě bereme samotný proces, kdy se klienti spolu s terapeutem podílí na vytváření, zkoušení a vypracování divadelního celku, který nakonec přehrají obecnstvu. V anglicky psané literatuře se o teatroterapii nejčastěji mluví jako o terapeutickém divadle (therapeutic theatre).

Ze zkušeností autorky vyplývá, že závěrečné představení před diváky je pro klienty teatroterapie velkou motivací, která je pohání vpřed a i když se stane, že na některém ze sezení nejsou v nejlepším rozpoložení, nakonec se vždy vše urovná a výsledný celek bývá plný energie, štěstí a spokojenosti jak klientů, tak i diváků. Polínek (tamtéž) uvádí také různé možnosti cílových efektů teatroterapie, kam řadí například zlepšení sebekritiky a sebereflexe, zvýšení sebevědomí, rozvoj kreativity a verbální i neverbální komunikace, atd. „*Umělecká kvalita teatroterapeutických projektů je mnohdy přímo úměrná léčebnému efektu.*“ (Polínek, 2013, str. 13) To znamená, že jelikož má teatroterapie velmi blízko k umění, je pro ni kvalita výsledného celku z uměleckého hlediska poměrně stejně důležitá, jako terapeutický vliv. Pro klienty je z hlediska sebevědomí velmi důležitý závěrečný potlesk. Všem hercům totiž tímto dává obecnstvo najevo, že představení, které si klienti nazkoušeli a vytvořili, se divákům líbilo.

Budeme-li mluvit o specifických principech či faktorech teatroterapie, uvádí jich Kodetová (in Pavlovský, 2004) hned několik. Například vstup do herecké role, divadelní tvorba, umělecké vyjádření, herecké techniky, atd. Tyto principy vedou k naplnění terapeuticko-formativních cílů, které si teatroterapie volí jako cíle hlavní.

Realizace teatroterapie probíhá ve formě určitého projektu, který má obvykle tyto čtyři fáze: výběr a úprava divadelní hry, rozbor a studium textu hry, převádění hry do jevištní podoby a veřejná divadelní produkce (Polínek, 2013). Aby byla teatroterapie co nejefektivnější, je dobré, když se klienti zapojují do všech oblastí

divadla, tedy vytváření kulis, hledání a upravování vhodné hudby, osvětlení, jevištní technika, a velký podíl mají také autorské nápady na samotné téma představení. Všechny tyto aktivity podporují motivaci klientů a výsledný celek bude o to lepší (tamtéž).

2 Příbuzné přístupy

V této kapitole se budeme zabývat příbuznými přístupy terapiím, které jsme probrali v kapitole první. Seznámíme se s paradivadelními systémy, které se dělí na systémy edukační povahy, což jsou dramatická výchova a divadlo ve výchově, a systémy terapeutické povahy, což jsou psychodrama, sociodrama a psychogymnastika. Dále se seznámíme s artefietikou a muzikofietikou. Příbuzné přístupy jsou povětšinou disciplíny, které používají podobné prostředky a techniky jako terapie, avšak ne za účelem léčení nebo diagnostiky. Mohou to být i obory, které řadíme na pomezí mezi výchovou ve školách a právě kreativní terapií.

2.1 Dramatická výchova

S dramatickou výchovou se můžeme setkat i pod jinými názvy, jako jsou dramika, výchovná dramatika, tvořivá dramatika, tvořivé drama, v anglickém jazyce drama in education, developmental drama (Růžička, 2013). Jak už jsme si řekli v úvodu kapitoly, dramatickou výchovu řadíme mezi paradivadelní systémy edukační povahy. Definici uvedl v roce 1999 Valenta¹, který říká, že dramatická výchova je: „*improvizovaná, k předvádění neurčená a na vnitřní proces práce orientovaná forma dramatu, v níž jsou účastníci vedeni vedoucím (učitelem) k představování si, hraní a reflektování lidské zkušenosti.*“ (Valenta in Růžička, 2013, str. 9) Dramatická výchova využívá prostředky dramatického umění, jako jsou interpretace, improvizace, vstup do role, atp., aby pomocí nich dosáhla požadovaných pedagogických a psychologických cílů (Valenta in Růžička, 2013). Růžička dále popisuje množství cílů, které původně, v roce 1999, publikoval J. Valenta. Patří mezi ně rozvoj tvořivosti, sebepoznání, komunikačních schopností, schopnost odborného myšlení ve vztahu k předmětu, schopnost analyzovat a řešit etické problémy, atd. Je možné, že mnoho z nás prošlo zájmovým kroužkem dramatické výchovy. Autorka se osobně s tímto oborem setkala na střední pedagogické škole, kde byla zařazena dramatická a osobnostní výchova jako vyučovací předmět. Hodiny byly pojaty zábavnou formou, ale zároveň byly znát i prvky edukační. Proto by se nebála dramatickou výchovu doporučit, i jako volnočasovou aktivitu pro děti a mládež.

2.2 Divadlo ve výchově

Druhou formou paradivadelních systémů zaměřených na edukaci je divadlo ve výchově (v anglickém jazyce theatre in education). V tomto případě se jedná o divadelní celky hrané (většinou) profesionálními herci. Představení jsou zaměřená na určitá vzdělávací a výchovná

¹ Josef Valenta

témata. Někdy mají žáci či studenti možnost zapojit se do představení a zvrátit jeho průběh, vývoj či závěr. Po představení se potom veškerá vyvstala témata a obsahy hry probírají společně se všemi žáky i herci. (Valenta, 2011)

J. Valenta (in Valenta, 2011) pak vymezuje několik fází struktury divadla ve výchově. Na začátku je konkrétní zakázka, kterou herecký soubor dostane (například od škol), nebo samotní členové souboru dělají průzkum, na základě kterého vyberou téma divadelního celku. Poté buď vyberou již napsanou hru a přetransformují ji, nebo napíše vhodnou novou hru dramaturg souboru. Důležitým prvkem vzniku závěrečného celku je kooperace souboru s institucí, pro kterou se hra tvoří. Všechny součásti plánovaného představení by se měly prodiskutovat oběma stranami k obecné spokojenosti. Další etapou je samotné představení, které je buď v celku přehráno, nebo je přerušováno a herci jsou nahrazováni žáky. Na konec celého procesu se řadí reflexe k celému tématu hry.

Když byla autorka na základní škole, jeden takový projekt, který do školy přijel zahrát divadelní soubor, zažila. Hra byla na téma drogy a do dnes si pamatuje některé její části. Dle názoru autorky by se divadlo ve výchově mělo do škol dostat častěji než například jednou za školní rok. Jedná se totiž o metodu, ze které si děti zapamatují mnohem více informací než z jakékoli jednotvárné přednášky.

2.3 Psychodrama

Psychodrama řadíme mezi paradivadelní systémy terapeutické povahy. V zahraničí je však řazeno přímo mezi expresivní terapie, nikoli příbuzné přístupy. Zakladatelem psychodramatické školy je Moreno. Psychodrama *„je dramatická improvizace zaměřená k terapeutickým účelům, kdy klient dramatizuje svoje zážitky, přání, postoje a fantazii“* (Valenta in Pipeková, 2001, str. 88). Užívá-li se ve skupinové formě, jedná se o vhodnou léčbu neuróz, pokud v individuální formě, vyhovuje k léčení psychóz (tamtéž).

Moreno založil psychodrama na pěti základních prostředcích, kterými jsou: pacient, jeviště, režisér, pomocní herci a publikum. Jeviště by mělo být bezpečným prostorem pro ztvárnění klientova příběhu. Klient je hlavním protagonistou, který hraje sám sebe, může tedy hrát naprosto spontánně. Režisér, jímž se stává terapeut, jehož nejdůležitějším úkolem je protagonistu „nastartovat“ na začátku psychodramatu, poté by už do děje neměl příliš zasahovat, nejlépe vůbec. Pomocní herci, tedy koterapeuti, by měli být nápomocni hlavnímu herci, když potřebuje. Představují skutečné nebo fiktivní postavy klientova příběhu. Posledním, ale neméně důležitým prvkem je publikum, které vyjadřuje klientovu podporu, často zastupuje mínění veřejnosti. (Valenta, 2011)

Je několik hlavních technik, které psychodrama využívá. Jsou to například monolog, projekce, zrcadlo, alter-ego, výměna rolí, atd. Technik samozřejmě existuje mnohem více než ty, které jsou v této práci zmíněny. Jelikož se psychodrama stále rozvíjí, počet technik, které využívá, také stoupá. Psychodrama umožňuje klientovi řešit osobní problém, často se jedná o nějaký druh traumatu. Tento paradivadelní systém napomáhá k rozkrytí a vyplavení traumatu na povrch, aby bylo možné jej pojmenovat, tím pádem dává klientovi možnost pochopit vlastní reagování

a ovládat své emoce (tamtéž).

2.4 Sociodrama

Pokud bychom se snažili najít nějakou definici sociodramatu, našli bychom ji určitě u Morena. Ten říká, že sociodrama je „*hlubinná metoda explorační jednání, zabývající se meziskupinovými vztahy a kolektivními ideologiemi.*“ (satiterapie.cz, 1996) Sociodrama je druhým z paradivadelních systémů zaměřených terapeuticky. Jak jsme se dozvěděli v předchozí podkapitole, psychodrama se soustředí na problém jednoho herce, tedy jeho osobní příběh, zatímco sociodrama se zabývá skupinou, která hraje role ve vybraných situacích s různými sociálními normami a hodnotami. Mohou se řešit vztahy v kolektivu, sociopolitické problémy, ale vždy by se tato témata měla týkat přímo dané skupiny. (Valenta, 2011)

2.5 Psychogymnastika

Psychogymnastika je třetím a posledním paradivadelním systémem s terapeutickým zaměřením, se kterým se v této práci seznámíme. Psychogymnastiku můžeme jinak pojmenovat také psychopantomima, jelikož klienti mají k projevení a komunikaci pouze neverbální složky komunikace, tedy mimiku, gesta a pohyb. Pantomimicky se zpracují témata, která vyplynula z předcházejícího terapeutického procesu, nebo která navrhuje terapeut. (Hanušová in Vymětal, 2007)

Hanušová (tamtéž) dále popisuje, že psychogymnastika je vhodným prostředkem pro terapii interpersonálních vztahů, jelikož práce s prostorem a vzdáleností slouží jako metafora vztahové blízkosti. Pacienti si mohou touto metodou zkusit různé formy reakcí na vybrané situace, přičemž si naučené vzorce později mohou promítnout do reálného života. Pro pacienty trpící úzkostí se jedná o přijatelnější metodu, jelikož se do jeho jejich projevu dostanou i nevědomé, jindy vnitřní cenzurou kontrolované obsahy. Způsoby, jak klienti při cvičeních reagují, mohou sloužit terapeutovi k doplnění či upřesnění jednotlivých diagnóz.

2.6 Artefiletika

Rozložíme-li slovo artefiletika, zjistíme, že arte znamená spojitost s arteterapií a uměním celkově, a filetický je přístup k výchově, který kombinuje tvůrčí expresi s reflexí, tedy princip umělecké tvorby s principem vědy. (Potměšilová in Müller, 2014)

Artefiletika je úzce spjata s arteterapií, jelikož obě disciplíny využívají uměleckou tvorbu. Artefiletika je však specifická tím, že obsahuje reflexi uměleckého procesu, tzv. reflektivní dialogický přístup. Artefiletika by měla vést účastníky k lepšímu sebepoznání, rozvoji osobnostních rysů a osobnosti jako celku (tamtéž). I když se věnuje výchovnému hledisku, nejedná se o výtvarnou výchovu. Artefiletika se dá pojmut jako spojující článek, nebo obor vyplňující mezeru mezi arteterapií a výtvarnou výchovou (Slavík, 1997). Potměšilová (in Müller, 2014, str. 84) přesně říká, že cílem tohoto směru je *„poskytnout člověku příležitost k odhalení vlastních psychických možností a mezí, dát mu šanci nalézt své místo a své úlohy v lidském společenství, vybavit ho citlivostí k bolesti druhých bytostí, připravit ho k duchovnímu růstu a k nalézání životního smyslu s oporou v lidské kultuře, zejména v umění.“*

Dle Slavíka (1997) se artefiletika zabývá koncepty, což jsou velká témata, která nejsou bezprostředním zážitkem každého jedince, témata, která zasahují do minulosti i budoucnosti. Autor používá výraz *„věčné obsahy“*. Proto Slavík (1997, str. 171) o artefiletice říká, že obsah artefiletiky *„je postaven na návratech, opakování a novém zážitkovém uchopování stejných významů.“* Často je totiž účastníkům zadáno téma práce, například nenávisť, ale pokud samotnému expresivnímu vyjádření nepředchází sdílení názorů, nápadů a beseda o tématu, nedotkne se vybraný obsah klientů v takové hloubce, v jaké by měl. Každý by si totiž měl do zadání přenést své hlubší myšlenky, vzpomínky, situace, aby z výsledného celku mohlo dojít k lepšímu sebepoznání a částečnému obnažení skrytých obsahů (tamtéž).

Kromě artefiletiky existuje také muzikofiletika, avšak ta ještě není přesně vymezena. Její podoba se v dnešní době teprve utváří a je předmětem zájmu některých autorů, například Drlíčkové. Muzikofiletika by měla pracovat na podobném principu jako artefiletika, avšak místo výtvarných prostředků využívá prostředky hudební.

Teoretická část byla úvodem práce, jejímž hlavním cílem je vytvoření analýzy publikovaných prací, které se zaměřily na téma dramaterapie. Proto jsme se na začátku teoretické části práce

seznámili s expresivními terapiemi, mezi které řadíme arteterapii, biblioterapii, dramaterapii, muzikoterapii, poetoterapii, tanečně pohybovou terapii a v neposlední řadě i teatroterapii. Uvedli jsme základní definice těchto oborů, formy, případně druhy, techniky a metody, které používají. Druhá kapitola se zabývá jim příbuzným přístupům. Předložili jsme informace o dramatické výchově, divadle ve výchově, psychodramatu, sociodramatu, psychogymnastice, artefiletice a okrajově jsme zmínili také muzikofiletiku. Dozvěděli jsme se základní údaje o těchto disciplínách, jako jsou definice, formy, využití, případně techniky a metody práce.

Na následujících stránkách práce je popisována praktická část, která se zaměřuje na sběr dat a jejich následnou analýzu.

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Analýza publikovaných prací

V praktické části bakalářské práce se studentka zaměřila na analýzu publikovaných absolventských, bakalářských, diplomových a disertačních prací, které byly zaměřeny na dramaterapii. Jednou z prvních částí výzkumu proběhl sběr dat pomocí rešerše. Výsledky rešerše pak byly dále zpracovávány do konečné verze, kterou je samotná analýza záznamů.

Studentka toto zaměření zvolila z několika důvodů. Tím prvním je fakt, že v české literatuře prozatím nebyla vytvořena podobná analýza, která by usnadnila čtenářům výběr pro ně ideální práce díky ucelenému náhledu na obsahy praktických částí publikovaných dokumentů. Důvodem, proč autorka zvolila analýzu prací, které se zabývají dramaterapií je to, že je sama studentkou oboru specializujícího se na dramaterapii, a proto pro ni byl tento výběr praktický i ze strany sebevzdělávání. Informace, které v dokumentech vyhledala, jí – i potencionálním čtenářům - mohou být nápomocny v budoucí praxi.

Autorka pro výzkumnou část práce zvolila nejdůležitější body, kterými se zabývala v cílech. Byl stanoven jeden cíl hlavní a tři cíle dílčí. Znění cílů bylo stanoveno následovně:

Hlavní cíl: *„Vyhledat co nejširší vzorek publikovaných prací zaměřených na dramaterapii a analyzovat jejich praktické části.“*

Dílčí cíl 1: *„Zjistit, jaké typy prací (bakalářské, diplomové, absolventské, disertační) budou na téma dramaterapie zastoupené.“*

Autorka zařadila tento dílčí cíl z toho důvodu, že je vzhledem k tématu podstatné zjistit, jaké typy prací se dramaterapií zabývají.

Dílčí cíl 2: *„Zjistit, jaké typy výzkumu jsou v pracích používány.“*

Tento dílčí cíl byl zvolen proto, že hlavním cílem autorky je analyzovat praktické části absolventských prací. Proto je vhodné určit druhy výzkumů, které autoři využívali.

Dílčí cíl 3: *„Zjistit, pod jakými institucemi byly vybrané práce publikovány.“*

Dílčí cíl s číslem tři vznikl z toho důvodu, že na Univerzitě Palackého se nachází obor studia, který je přímo specializován na dramaterapii. Proto se autorka domnívá, že práce s tímto zaměřením volili hlavně studenti tohoto oboru nebo i jiných studijních programů na Univerzitě Palackého, jelikož mají k této disciplíně blíže než studenti z jiných škol. Zároveň ale autorku zajímá, na jakých institucích se studenti dramaterapií rovněž zabývají.

První podkapitola se bude věnovat metodice praktické části práce. Seznámíme se se základními informacemi o rešerši a obsahové analýze. Studentka zde popíše průběh sběru dat, vybraná kritéria pro zařazení či vyřazení práce ze základního zkoumaného vzorku, databáze zvolené pro vyhledávání i klíčová slova při sběru dat. Následovat budou údaje o obsahové analýze, popis postupu, kritéria pro seřazení prací i deskripce toho, co by charakteristika každé práce měla obsahovat.

Druhá podkapitola se pak bude zabývat závěry a výsledky rešerše a analýzy dat. Přesněji bude rozdělena na výsledky rešerše, analýzu prací a závěry výzkumu. Závěry výzkumu budou obsahovat především odpovědi na hypotézy a zhodnocení splnění či nesplnění cílů práce.

3.1 Metodika praktické části

Rešerše

Na začátek je důležité, abychom se seznámili s termínem rešerše. Ten je odvozen z francouzského slova *recherche*, což znamená hledání. Rešerše je „*výsledek nebo proces vyhledávání informací, záznamů, popř. plného znění textů dokumentů (...) na základě rešeršního požadavku uživatele.*“ (TDKIV, 2003). Jedná se o vyhledávání informací a dat dle předem vybraného a zadaného požadavku, konkrétního názvu, pojmu, klíčového slova. Pokud mluvíme o rešerši jako o procesu vyhledávání dat, měl by tento úkon splňovat několik základních fází. První fází je příprava, kdy je důležitá formulace rešeršního požadavku, výběr vhodného zdroje pro hledání záznamů, vhodná kombinace hledaných pojmů, volba rešeršní strategie. Druhá etapa – vyhledávání - by měla obsahovat samotné vyhledávání ve vybraných zdrojích, upravování rešeršního výrazu dle vyhledaných informací (rozšíření či upřesnění hledaného dotazu). Třetí a poslední etapou je zpracování, kdy je celá rešerše zpracována a otevřena uživatelům. (wikisofia.cz, 2013)

V případě této práce probíhala první fáze rešerše zvolením vhodného zdroje, jímž byla internetová databáze *theses.cz*. Všechny práce však nejsou umístěny přímo zde, proto je někdy hledání přesměrováno na stránky univerzit, kde jsou uloženy práce studentů dané školy. Proto se autorce při vyhledávání prací několikrát stalo, že byla přesměrována na stránky Masarykovy univerzity, Karlovy univerzity nebo jiné univerzity, kde pak musela práci buď opětovně vyhledat, nebo mohla příslušný soubor přímo stáhnout či otevřít. Plné znění některých prací však není na internetu umístěno vůbec, proto byla studentka nucena kontaktovat některé univerzity s prosbou o přístup k potřebným datům. Některé kontaktované instituce zpětnou vazbu studentce nezaslaly, jindy jí bylo vysvětleno, že k databázi

publikovaných dat dané univerzity mají přístup pouze zaměstnanci a studenti. Z tohoto důvodu možná není výsledný počet záznamů tak rozsáhlý, jak sama autorka práce čekala.

Další důležitou informací jsou klíčová slova, která byla pro vyhledávání v databázi použita. V první řadě využila studentka jako primární hledaný výraz slovo „dramaterapie“. Po sepsání všech záznamů, které měly jako hlavní zaměření dramaterapii, vyzkoušela autorka pozměnit hledané výrazy tak, aby vyhledala případné další dokumenty. Jako klíčová slova tentokrát volila souloví „bakalářská dramaterapie“, „diplomová dramaterapie“, absolventská dramaterapie“ nebo „disertační dramaterapie“. Samozřejmě systém vyhledal mnoho záznamů, avšak, jak už bylo zmíněno, studentka se zaměřila na práce, kde byla primárním tématem dramaterapie a kde byla i praktická část zaměřena na toto téma.

Jazyk, ve kterém byly práce psány, nebyl předem definovaný, avšak jelikož studentka pracovala s českou databází, většina materiálu je v českém jazyce. Výběr však obsahuje i tři záznamy, které jsou psány slovensky. U každé z těchto prací je i poznámka – psáno slovensky.

Pokud studentka neměla přístup k plnému znění práce, byla nucena takovýto záznam z vyhledávání vyřadit. Důležité totiž bylo, aby autorka mohla přečíst celou práci (tedy empirickou část) a tím i vyselektovat klíčové body a informace. Dále byly z vyhledávání vyřazeny ty práce, v nichž se o dramaterapii pojednávalo pouze v teoretické části, zatímco výzkum byl prováděn na zcela jiné téma, případně celá práce byla zaměřena jiným směrem a o dramaterapii byla v práci pouze druhotná zmínka.

Závěrem, po celkové rešerši, úpravě a zadání kritérií, měla studentka výběr čtyřiceti osmi absolventských, bakalářských, diplomových a disertačních prací, jejichž výčet uvádí v další podkapitole. Ústředním tématem těchto dokumentů byla dramaterapie, a většina praktických částí se zabývala aplikací metod a technik této disciplíny v praxi. Časové rozpětí záznamů začíná v roce 2005 a končí publikacemi z roku 2016. Níže jsou práce seřazeny dle typu práce (bakalářská, diplomová, atd.), roku publikování, případně podle jména autora/autorky. Analýza prací bude uvedena v následující podkapitole. Původně autorka očekávala vyšší číslo publikovaných záznamů, avšak po důkladné rešerši byly vybrány opravdu pouze ty práce, které splňovaly zadaná kritéria.

Obsahová analýza

Nyní je podstatné, aby se autorka zaměřila na analýzu obsahu prací vybraných pomocí rešerše. Metoda zkráceného popisu obsahu a nejdůležitějších částí práce se nazývá obsahová analýza. Budeme-li hledat přesnou definici této metody, nalezneme ji na stránkách Databáze Národní knihovny ČR, kde je toto vymezení: „*Analýza obsahu dokumentu zahrnující metody a pravidla pro stanovení tematiky dokumentu, příp. časového a prostorového hlediska, čtenářského určení a formy dokumentu. Slovní vyjádření obsahu dokumentu v přirozeném jazyce je transformováno do věcných selekčních údajů v procesu věcného pořádání nebo do vět v procesu sémantické redukce textu dokumentu.*“ (TDKIV, 2003)

Cílem obsahové analýzy je porozumět vybranému textu, zkrátit ho a vyhledat v něm nejdůležitější informace, které jsou následně sepsány a publikovány. Zredukovaný obraz dokumentů je pak přenesen do podoby anotace, referátu nebo recenze (mzk.cz, 2017). Obsahová analýza probíhá v několika fázích, přičemž začíná analýzou dokumentu, následuje výběr obsahových prvků dokumentu a nakonec tvorba obrazu dokumentu. Na začátku analýzy dokumentů je stěžejní vybrat jednu ze dvou možných úrovní analýzy, kterými jsou buď syntetická úroveň, která pracuje se záznamem jako s celkem, nebo analytická úroveň, kdy se zaměřujeme na konkrétní část dokumentu (mzk.cz, 2017). V případě této práce je zvolena analytická úroveň, jelikož se studentka zaměřila na empirickou, tedy výzkumnou část zkoumaných prací. Analýzy jednotlivých dokumentů obsahují informace o názvu práce, jméno autora, typu práce, název vysoké či vyšší odborné školy, druh výzkumu, cíle výzkumu a závěry šetření.

Další fází je výběr obsahových prvků dokumentů. Hlavním obsahovým prvkem všech vybraných prací je pojem dramaterapie. Jako další obsahový prvek zvolila autorka typ výzkumu, který byl v publikacích použit a typ práce celkově. Proto byly zvoleny tři klíčové pojmy, dramaterapie, typ práce a druh výzkumu. Na základě těchto tří parametrů budou práce v konečném výčtu seřazeny a popsány. Jelikož pojem dramaterapie obsahují všechny vybrané dokumenty, můžeme přejít k dalšímu hledisku seřazení. Tím je typ práce. Jako první budou řazeny práce absolventské, dalšími budou bakalářské, diplomové a na závěr disertační. Jedná se tedy posloupnost dle stupně vzdělání. Třetím kritériem je pak druh výzkumu, přičemž do popředí budou umístěny práce bez výzkumu, pouze teoretické, dále bez výzkumu, ale s realizací (dramaterapeutického nebo jiného) projektu nebo případně s nspecifikovaným

druhem výzkumu, a na závěr budou uvedeny práce s kvalitativním výzkumem. Práce, ve které by byl použit kvantitativní výzkum, se ve výčtu objevuje pouze dvakrát, a to společně s kvalitativním výzkumem ve dvou disertačních pracích.

Po seřazení prací přichází na řadu poslední fáze, což je tvorba obrazu dokumentu. Jelikož budou práce popsány redukováným textem ve formě anotace, bude se jednat o obsahovou charakteristiku dokumentů (mzk.cz, 2017). Měli bychom si proto popsat termín anotace. Jedná se o výrazně zredukovaný text, který má za úkol stručně charakterizovat obsah práce. Informativní anotace, která je v této práci použita, neobsahuje kritické hodnocení, pouze věcně popisuje dokument. Stručně informuje o obsahu dokumentu, jeho cílech a závěrech (tamtéž).

V další podkapitole následují výsledky šetření včetně samotné obsahové analýzy vybraných textů. Jak už bylo výše zmíněno, jedná se o čtyřicet osm absolventských, bakalářských, diplomových a disertačních prací, stručný popis jejich výzkumu, včetně druhu výzkumu, cílů a závěrů, roku publikace, jména autora a názvu instituce, pod kterou autoři své práce zhotovili a publikovali. Primární řazení je podle typu práce a sekundární dle druhu výzkumu.

3.2 Výsledky rešerše a analýza dat

3.2.1 Výsledky rešerše

Tato podkapitola uvádí číselný seznam rešerší vybraných prací. Práce jsou vypsané dle typu, roku publikace, případně jména autora.

1. Barbora Březíková – Přínos a využitelnost metody dramaterapie pro klienty zařízení Brothers of Charity, Absolventská práce, CARITAS – Vyšší odborná škola sociální, 2015
2. Dora Drdová – Dramaterapie s mladými lidmi bez domova v organizaci Naděje o. s., Absolventská práce, Jabok – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, 2015
3. Zuzana Silvestrová – Dramaterapie a její využití v péči o osoby s kombinovaným postižením, Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2005
4. Barbora Hemalová – Využití dramaterapie při rozvoji komunikačních dovedností dětí s NKS, Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2008
5. Darina Kholová – Využití dramaterapie v prostředí vězeňství, Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2008

6. Lucie Kokrmentová – Využití dramatické výchovy v terapii, Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2009
7. Veronika Grigarová – Dramaterapie u osob s hluchoslepotou, Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2010
8. Kristýna Kršjaková – Rituál v dramaterapii, Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2010
9. Lucie Szotkowská – Metodika dramaterapie pro zařízení sociálních služeb, Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2010
10. Ivana Partlová – Dramaterapie a její využití u seniorů jako možnost smysluplného vyplnění volného času, zejména v domovech pro seniory, Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2011
11. Ingrid Hazuchová – Vliv prvků dramaterapie a etické výchovy na nežádoucí patologické projevy mladistvých, Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2011
12. Jana Boráková – Dramaterapie a její využití u dětí v azylovém domě, Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2011
13. Lenka Šilarová – Dramaterapie a dramatická výchova – diferenciací a styčné plochy obou systémů, Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2011
14. Martina Johanová – Dramaterapie u předškolního věku, Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2011
15. Kristýna Kubějová – Využití dramaterapie při práci s osobami s Downovým syndromem, Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2012
16. Olga Petrová – Rituály v dramaterapii a muzikoterapii, Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2012
17. Pavla Štefancová – Speciálně terapeutická podpora formou dramaterapeutického a ergoterapeutického programu u osob s mentálním postižením, Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2012
18. Petra Majewská – Dramaterapie a její využití v praxi, Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2012
19. Andrea Léharová – Dramaterapie versus dramatická výchova, možnosti a meze, Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2013
20. Lenka Nejezchlebová – Přínosy využívání technik dramaterapie v nízkoprahových zařízeních nebo komunitních centrech pro děti a mládež zaměřené na romskou menšinu, Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2013

21. Zuzana Milarová – Vliv dramaterapie na dospělé klienty s mentálním postižením. Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2013
22. Lucie Červená – Využití dramaterapie při osvojování vědomostí žáka s Downovým syndromem. Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2014
23. Arnošt Štěpán – Dramaterapeutická intervence v prostředí psychiatrické léčebny. Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2014
24. David Bělúnek – Dramaterapie jako prostředek socializace dětí s mentálním postižením v ústavní výchově. Bakalářská práce, univerzita Palackého, 2014
25. Karina Langová – Rituály, archetypy a mýty v dramaterapii. Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2014
26. Michaela Knotová – Uplatnitelnost dramaterapeutických metod v práci Policie ČR. Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2014
27. Natália Gejdošová – Využití dramaterapie u osob drogově závislých. Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2014, psáno slovensky
28. Kristýna Gáliková – Pohádkové a bájně hrdinky a jejich použití v rámci dramaterapie. Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2015
29. Lenka Šrejberová – Dramaterapeutický proces jako nástroj sebepoznání. Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2015
30. Zuzana Kaněčková – Aplikace dramaterapeutických technik při podpoře dětí s ADHD mladšího školního věku. Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2016
31. Marcela Voždová – Formativní vliv dramaterapie na klienty s mentální retardací v ústavu sociální péče. Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2007
32. Zuzana Silvestrová – Dramaterapie. Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2008
33. Hana Aclarová – Uplatňování metod dramaterapie v dětské psychiatrické léčebně. Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2011
34. Jana Jourová – Percepce využití dramaterapie v terapeutické komunitě při práci s klienty závislými na drogách. Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2012
35. Silvie Jasičová – Divadlo jako lék: komparace způsobů práce teatroterapie a dramaterapie. Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2012
36. Martina Semerádová – Možnosti a meze dramaterapeutické intervence v prostředí dlouhodobé léčby pacientů s psychiatrickým onemocněním. Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2012
37. Iveta Rachačová – Dramaterapie a možnosti jejího využití. Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2013

38. Lenka Šilarová – Dramaterapeutický a dramatický výchovný proces – komparativní studie, Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2013
39. Lucie Vaverová – Dramaterapie z pohledu účastníků a terapeutů, Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2013
40. Martina Johanová – Využití dramaterapie v rámci nedělní školy a evangelické mládeže, Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2013
41. Jan Mazák – Dramaterapeutická intervence v Čínské lidové republice s ohledem na materiál, Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2014
42. Ľubomíra Fabíková – Dramaterapie v terapeutických komunitách, Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2014, psáno slovensky
43. Adéla Veselá – Práce Augusta Boala jako interdisciplinární zdroj dramaterapie, Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2015
44. Veronika Haklová – Využití dramaterapie v mateřské škole speciální, Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2015
45. Iveta Baráková – Dramaterapeutická intervence u dětí v pěstounské péči, Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2016
46. Natália Gejdošová – Vliv dramaterapeutických prostředků na osobnosti klientů závislých na alkoholu a pervitinu, Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2016, psáno slovensky
47. Jana Olejníčková – Vliv dramaterapie na klienty s neurotickou poruchou, Disertační práce, Univerzita Palackého, 2013
48. Kristýna Krahulcová – Využití dramaterapie na detoxikačním oddělení, Disertační práce, Univerzita Palackého, 2014

3.2.2 Analýza prací

V následující podkapitole je možné najít analýzu všech čtyřiceti osmi vybraných prací. Práce jsou řazeny dle typu ve čtyřech kategoriích. V jednotlivých kategoriích je řazení dle roku publikace, případně dle typu výzkumu.

Absolventské práce

- Barbora Březíková – Přínos a využitelnost metody dramaterapie pro klienty zařízení Brothers of Charity
Absolventská práce, CARITAS – Vyšší odborná škola sociální, 2015. Pro výzkum byla využita SWOT analýza. V praktické části studentka realizuje projekt „Hrou k porozumění“. Hlavním cílem tohoto projektu byla inovace volnočasových aktivit pro

osoby s mentálním postižením, které jsou klienty zařízení Brothers of Charity. Studentka pak podrobně popisuje 10 dramaterapeutických setkání. Všechna setkání jsou popsána dle předem zadané struktury.

- Dora Drdová – Dramaterapie s mladými lidmi bez domova v organizaci Naděje o. s. Absolventská práce, Jabok – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, 2015. Použila kvalitativní průzkum, polostrukturovaný rozhovor, pozorování. Studentka si za cíl práce zadala zjistit míru formativního vlivu dramaterapie na klienty a zda si tento vliv oni sami uvědomují. Jelikož studentka s klienty organizace pracuje již delší dobu, má k nim vztah založený na důvěře. Proto mohla dlouhodoběji pozorovat změny v chování klientů v průběhu působení dramaterapeutického procesu. Studentka v práci zmiňuje, že dramaterapie klientům bez domova umožňuje na chvíli se odpoutat od praktických problémů, které řeší na ulici, a mohou se zaměřit sami na sebe, své tělo a své prožívání. V tomto vidí velkou výhodu této kreativní terapie.

Bakalářské práce

- Lucie Kokrmentová – Využití dramatické výchovy v terapii
Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2009. Bez výzkumu. Tato práce neobsahuje praktickou část, tedy ani výzkum. Studentka v práci pojednává nejen o dramaterapii, ale také o teatroterapii a dalších paradivadelních systémech. V poslední kapitole pak popisuje využití technik dramaterapie v praxi, takže například při práci s rodinou, s dětmi.
- Kristýna Kršjaková – Rituál v dramaterapii
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2010. Bez výzkumu. Autorka v práci nabízí definici rituálu, jeho kořeny, funkce a možnosti využití rituálů v praxi. Dále se studentka v práci zaměřila na dramaterapii a další paradivadelní systémy, a interdisciplinární zdroje dramaterapie.
- Jana Boráková – Dramaterapie a její využití u dětí v azylovém domě
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2011. Neobsahuje výzkum, který by zde mohl být blíže popsán, avšak práce je i bez výzkumu zajímavá a podnětná. Studentka v poslední kapitole uvádí dramaterapeutické techniky, které mohou být zařazeny do setkání s dětmi z azylových domů. Tyto techniky rozdělila na čtyři kategorie dle zaměření, které jsou: zaměření na emoce, na spolupráci ve skupině, na komunikaci a v neposlední řadě na posílení sebedůvěry. Vypsání technik samozřejmě mohou být využity i u jiných cílových skupin.

- Lenka Šilarová – Dramaterapie a dramatická výchova – diferenciacie a styčné plochy obou systémů
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2011. Bez výzkumu. Autorka v práci porovnává několik kategorií obou oborů, jako například cíle, klientelu, metody a prostředky, strukturu procesu, a roli učitele a dramaterapeuta. Jelikož je informací o těchto dvou oborech poměrně mnoho, je práce hodně obsáhlá, avšak ani tak nemohla zabíhat do všech podrobností. Dle zjištění se obory liší v klientele, kterou se zabývají, jelikož tu má dramaterapie přímo danou. Scházejí se například v používání divadelních metod a prostředků, nebo v interdisciplinárních zdrojích (psychologie, pedagogika).
- Zuzana Kaněčková – Aplikace dramaterapeutických technik při podpoře dětí s ADHD mladšího školního věku
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2016. Bez výzkumu. V práci autorka uvádí několik technik, které jsou při práci s dětmi s ADHD nejvhodnějšími. Patří mezi ně hra v roli, neverbální techniky, hry s loutkami a maňásky. Klady všech těchto technik zvláště jsou popsány v plném znění práce, avšak spojuje je to, že dětem pomáhají se zaměřit na pochopení sebe sama, porozumění ADHD a jeho aspektům.
- Lucie Szotkowská – Metodika dramaterapie pro zařízení sociálních služeb
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2010. Bez výzkumu, realizace projektu. Cílem projektu, který autorka využila pro praktickou část své práce, bylo zvýšit kvalitu života klientů pomocí technik a metod dramaterapie. Studentka uvádí, že její dramaterapeutická práce se skupinou klientů měla pozitivní vliv na rozvoj několika stránek jejich osobnosti, jako je paměť, pozornost, představitost, řeč, myšlení, hrubá i jemná motorika, atd. Studentka pracovala se skupinou, kterou tvořili klienti se středně těžkým a těžkým mentálním postižením. Podle jejích zkušeností dramaterapie a její techniky pomáhají při rozvoji klientů s různými stupni mentálního postižení.
- Ivana Partlová – Dramaterapie a její využití u seniorů jako možnost smysluplného vyplnění volného času, zejména v domovech pro seniory
Bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2011. Bez výzkumu, realizace projektu. Studentka v práci popisuje projekt, který realizovala s cílovou skupinou seniorů. Hlavním cílem projektu bylo zjistit, zda je dramaterapie vhodná jako smysluplné vyplnění volného času seniorů. Autorka popisuje 8 sezení, která s klienty uskutečnila. Na základě svých zkušeností pak potvrdila, že dramaterapie je

vhodná pro tuto cílovou skupinu, jelikož zajistí jak zábavu, tak i kvalitní terapeutický účinek.

- Ingrid Hazuchová – Vliv prvků dramaterapie a etické výchovy na nežádoucí patologické projevy mladistvých
Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2011. Bez výzkumu, realizace projektu. Autorka práce nevytvořila výzkum, nýbrž projekt v oblasti mimoškolních aktivit a jako metody práce volila zážitkovou pedagogiku s prvky dramaterapie a dramatické a etické výchovy. Celý projekt včetně aktivit, časové náročnosti jednotlivých her a cílů je podrobně vypsán v plném znění práce.
- Martina Johanová – Dramaterapie u předškolního věku
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2011. Bez výzkumu, realizace projektu. Projekt byl uskutečněn s dětmi v nedělní škole a téma projektu bylo Jeremjášovo utrpení. Cílem projektu byl rozvoj pozornosti a naslouchání. Popis všech jednotlivých aktivit i výtvořů zúčastněných dětí jsou k dispozici v plném znění práce.
- Kristýna Gáliková – Pohádkové a báje hrdinky a jejich použití v rámci dramaterapie
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2015. Bez výzkumu, realizace projektu. Studentka jako praktickou část vytvořila dramaterapeutický projekt v podobě strukturovaného dramatu. Popisuje průběh lekce, tedy všechny její části, vhodný počet účastníků i cíle pro různé věkové skupiny. Projekt se nazývá MATKA A DÍTĚ a vychází z báje o Déméter, Persefoně a jejím únosu do podsvětí.
- Zuzana Silvestrová – Dramaterapie a její využití v péči o osoby s kombinovaným postižením
Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2005. Metody výzkumu nespécifikovány, zkoušení divadelního celku. Studentka v praktické části popisuje projekt, který realizovala se skupinou klientů s kombinovaným postižením. Nejednalo se pouze o dramaterapeutický projekt, ale zároveň o teatroterapeutický, jelikož v závěru skupina dospěla do nazkoušení divadelního celku, který přehrála před obecnstvem. V průběhu celého projektu byly zapojeny také činnosti z jiných expresivních terapií, jako je například arteterapie. Zvolený divadelní celek, tedy pohádka O zasloužilém vrabci od Jana Wericha, se skupině podařilo nazkoušet, takže podle toho, co autorka v závěru práce popisuje, je s celým procesem i výsledkem projektu spokojena.

- Barbora Hemalová – Využití dramaterapie při rozvoji komunikačních dovedností dětí s NKS
Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2008. Kvalitativní výzkum, řízený rozhovor. Studentka zvolila jako cíl praktické části zjistit, zda se využívá dramatická výchova jako forma terapie pro děti s narušenou komunikační schopností a zda se tato sezení provádí například v logopedických mateřských školách. Šetřením bylo zjištěno, že ve všech MŠ logopedických, kde studentka výzkum prováděla, se využívá dramaterapie k podpoře a rozvoji komunikačních schopností dětí. Autorka dále v práci detailně popisuje odpovědi respondentů na otázky z jejího dotazníku.
- Darina Kholová – Využití dramaterapie v prostředí vězeňství
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2008. Kvalitativní výzkum, pozorování, polostrukturovaný rozhovor. Cílů výzkumu máme hned několik, jsou to: popsat průběh dramaterapie ve věznici Kuřim, získat názor na dramaterapii v této věznici, analyzovat možná úskalí a problémy, které se vyskytnou nebo mohou vyskytnout, zjistit význam této terapie pro vězně, pokud nějaký má, a popsat práci terapeutů. V průběhu pozorování a sběru dat studentka zjistila, že v procesu dramaterapie se nevyužívají rituály tak četně, jak původně očekávala. V průběhu výzkumu se jí nepodařilo získat informace o prožívání vězňů ani o tom, zda se jejich chování či prožívání díky dramaterapii nějak mění. Průběh dramaterapie studentka popsala v plném znění práce i s přípravou dramaterapeutů před sezením.
- Veronika Grigarová – Dramaterapie u osob s hluchoslepotou
Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2010. Kvalitativní výzkum, pozorování, rozhovor. Studentka zvolila jako cíl práce zjistit a popsat využití dramaterapie v komunikaci osob s hluchoslepotou. Studentka v práci zjistila, že pro tuto klientelu se zdá užitečnější teatroterapie, jelikož při jednotlivých sezeních se klienti připravují na zkoušení divadelního celku, který je nakonec přehrán před obecnstvem. To je podle této práce pro klienty velká odměna, protože cítí pocit užitečnosti a potřebnosti a lichotí jim závěrečný potlesk i to, že se na jejich představení přišli lidé podívat.
- Kristýna Kubějová – Využití dramaterapie při práci s osobami s Downovým syndromem
Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2012. Kvalitativní výzkum, případové studie, pozorování. Hlavním cílem práce je zjistit, zda jsou dramaterapeutická setkání pro tři sledované klienty přínosná, případně o jaký přínos se jedná a jak se projevuje

v chování klientů. Na základě pozorování pak studentka zjistila, že dramaterapie a její prvky mají opravdu kladný vliv na osoby s Downovým syndromem. Přesné změny u tří sledovaných jsou vypsány v plném znění práce. Studentka však uvádí, že pozitivní změny jsou znatelné v několika různých oblastech osobnosti klientů.

- Olga Petrová – Rituály v dramaterapii a muzikoterapii

Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2012. Kvalitativní výzkum, rozhovor. Hlavní výzkumná otázka zní: „Jaké mají rituály místo v dramaterapii a muzikoterapii?“ Studentka svým výzkumem zjistila, že rituály mají své nesporné místo v terapeutickém procesu, jelikož se využívají pro otevření a ukončení lekcí. Klientům tak přináší určitý řád a pocit bezpečí a jistoty.

- Pavla Štefancová – Speciálně terapeutická podpora formou dramaterapeutického a ergoterapeutického programu u osob s mentálním postižením

Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2012. Kvalitativní výzkum, pozorování, analýza dokumentů a výsledků činností. Autorka zvolila za cíl zjistit, zda na klienty s mentálním postižením působí lépe prvky dramaterapie nebo ergoterapie. Autorka ve svém šetření zjistila, že ergoterapie je pro klienty více motivující, jelikož si svůj výrobek mohou ohmatat, vystavit si ho, darovat jej nebo prodat. Když se snažila aplikovat dramaterapii, nesešla se s takovým pojetím aktivit, jaké si představovala. Klienti pojali sezení jako vyplnění volného času, ne jako formu terapeutického procesu. Studentka sice považuje obě terapie jako důležitou součást pro rozvoj osobnosti klientů, ale samotnými klienty byla lépe přijata ergoterapie.

- Petra Majewská – Dramaterapie a její využití v praxi

Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2012. Kvalitativní výzkum, případová studie. Cílem práce, jak už napovídá sám název, je poznání dramaterapie a hlavně jejího využití v praxi. Studentka popisuje několik základních bodů dramaterapie, jako jsou její cíle, témata, techniky práce, bariéry, strukturu celého procesu. Pro získání potřebných dat použila autorka metody zúčastněného pozorování a etnografického rozhovoru.

- Andrea Léharová – Dramaterapie versus dramatická výchova, možnosti a meze

Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2013. Kvalitativní výzkum, polostrukturovaný rozhovor. Cíl práce byl v tomto případě jasný – porovnat možnosti a meze dramaterapie a dramatické výchovy. Studentka měla k dispozici odpovědi dvou respondentek, jedné dramaterapeutky a jedné učitelky dramatické výchovy.

Pomocí polostrukturovaného interview získávala odpovědi z různých oblastí práce těchto dvou žen. Ve většině případů se odpovědi lišily, ale například při otázce na ideální počet klientů (žáků) odpověděly obě respondentky stejně, tedy 11-12 osob.

- Lenka Nejezchlebová – Přínosy využívání technik dramaterapie v nízkoprahových zařízeních nebo komunitních centrech pro děti a mládež zaměřené na romskou menšinu

Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2013. Kvalitativní výzkum, rozhovor. Cílem v této práci je zjistit, zda si i sociální pracovníci umí představit využití dramaterapeutických prvků ve své práci v nízkoprahových nebo komunitních centrech pro děti a mládež zaměřených na romskou menšinu, případně jaká pozitiva v tomto obohacení vidí. Studentka prováděla pozorování a skupinové interview v několika zařízeních, kde zjistila shody v pozitivích, která v této práci vidí vedoucí tamních dramaterapeutických lekcí. Výhody viděli například v aktivním zapojení klientů do činností, celková obliba programu, rozvoj komunikace, skupinová spolupráce, rozvoj imaginace, atd.

- Zuzana Milarová – Vliv dramaterapie na dospělé klienty s mentálním postižením

Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2013. Kvalitativní výzkum, případové studie. V praktické části se studentka zaměřila na techniky dramaterapie, které viděla začleněné do dramaterapeutických sezení. Sledovala reakce klientů na tyto techniky, možnosti obměny. V druhé části kapitoly se zaměřila na kazuistiku, pro kterou zvolila 3 různé klienty se středně těžkou mentální retardací, u některých klientů se jednalo o mentální postižení s přidruženým jiným druhem postižení. Studentka sleduje vliv dramaterapie na tyto klienty a v práci popisuje, co se jim na sezeních líbilo a co jim bylo naopak nepříjemné. U každého klienta je také vypsáno, v jakých oblastech mu dramaterapie pomohla a s čím přesně.

- Lucie Červená – Využití dramaterapie při osvojování vědomostí žáka s Downovým syndromem

Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2014. Kvalitativní výzkum, nestrukturovaný rozhovor, pozorování, analýza dokumentů. Cílem této bakalářské práce je zjistit, zda je dramaterapie opravdu vhodná terapie pro osvojení vědomostí u dítěte s Downovým syndromem. Autorka v práci uvádí jednu případovou studii a popisuje dramaterapeutické sezení, přiřadila i názor matky sledovaného dítěte. V závěru šetření se pak můžeme dočíst, že sledovanému chlapci pomohla dramaterapie v oblasti komunikace, zlepšil se ve výslovnosti některých hlásek a motorika mluvidel

zaznamenala velké zlepšení. Zároveň studentka uvádí, že dramaterapie je vhodná pro osvojování sociálního chování.

- Arnošt Štěpán – Dramaterapeutická intervence v prostředí psychiatrické léčebny
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2014. Kvalitativní výzkum, obsahová analýza dat, pozorování, rozhovor. Cílem tohoto výzkumu jsou 3 předpoklady, a to:
 1. Dramaterapeutická intervence je na dětském oddělení psychiatrické léčebny možná.
 2. U pacientů s ADHD bude vysoké procento narušení klidových aktivit.
 3. Krátkodobá dramaterapeutická intervence může mít pozitivní viditelný vliv na pacienty daného oddělení, na jejich chování, sociální dovednosti a vztahy k ostatním.První předpoklad byl potvrzen, což podle vyhodnocených výsledků znamená, že dramaterapie je na dětském oddělení možná, dokonce žádaná. Druhý předpoklad byl též potvrzený, jelikož z jedenácti klidových činností bylo klienty prováděné vyrušování vypořádání osmnáctkrát. Třetí hypotéza byla potvrzena jen z části. Autor při pozorování zaznamenal pozitivní zlepšení ve spolupráci a komunikaci mezi pacienty, ale zlepšení chování celkově nemohl přesně určit.
- David Bělůnek – Dramaterapie jako prostředek socializace dětí s mentálním postižením v ústavní výchově
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2014. Kvalitativní výzkum, případové studie. Výzkum je věnován deskripci možností dramaterapeutické intervence. Student zařadil část individuální a skupinové intervence. V individuální intervenci najdeme kazuistiky několika klientů, a ve skupinové intervenci student popisuje hru, při které je potřeba, aby skupina klientů spolupracovala a navzájem si všichni členové vpomáhali.
- Karina Langová – Rituály, archetypy a mýty v dramaterapii
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2014. Kvalitativní výzkum, Polostrukturovaný rozhovor. Hlavní výzkumnou otázkou byla zvolena otázka: Jaký význam pro dramaterapii mají rituály a archetypální zkušenosti obsažené v mýtech? Dle informací, které autorka získala od respondentů, kterými byli dramaterapeuté s dlouholetými zkušenostmi, mají rituály a mýty mnoho různých významů. Jedním z nejdůležitějších a nejčastěji používaných jsou rituály na zahájení a ukončení lekce. Tím dáváme klientům pocit bezpečí, jelikož rituálem oddělíme realitu od toho, co probíráme při sezení. Archetypální zkušenosti obsažené v mýtech se v dramaterapii také hojně využívají, jelikož skrze postavy, které jsou nositeli určitých archetypálních vzorců, může dramaterapie proniknout hlouběji do struktury osobnosti.

- Michaela Knotová – Uplatnitelnost dramaterapeutických metod v práci Policie ČR
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2014. Kvalitativní výzkum, polostrukturovaný rozhovor. Cílem této práce je zjistit, jestli se dramaterapie využívá při práci Policie ČR či nikoli. Studentka zvolila jako respondenty policejní psychology z Olomouce, Zlína a Brna. Většina z nich neměla konkrétní představu o tom, co je to dramaterapie, je však několik technik, které při práci využívají. Například vstup do role, improvizace, hra s loutkou nebo neverbální techniky. Hra s loutkou se využívá nejvíce při výslechu dětí, kdy má na děti uklidňující vliv a pomáhá jim se rozmluvit. Tyto techniky však nejsou do práce psychologů zapojeny hojně, avšak samotní dotázaní v nich vidí velký potenciál.
- Natália Gejdošová – Využití dramaterapie u osob drogově závislých
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2014, psáno slovensky. Kvalitativní výzkum, případová studie, pozorování, přímá práce s klientem. Práce je zaměřená na uplatnění a aplikaci dramaterapie na osoby závislé na alkoholu nebo jiných drogách, které jsou umístěny v psychiatrické léčebně. Studentka v průběhu výzkumu navštívila dvě zařízení, kde se účastnila sezení dramaterapie a získala kazuistiky některých pacientů. V práci popisuje rozdíl v pohledu na dramaterapii v obou zařízeních, přičemž v zařízení prvním se jí často ptali, co je to dramaterapie, zatímco v druhém zařízení se dramaterapie konala pravidelně jednou týdně po 90 minut. Na základě sezení, kterých se autorka zúčastnila, pak popisuje reakce jednotlivých klientů.
- Lenka Šrejberová – Dramaterapeutický proces jako nástroj sebepoznání
Bakalářská práce, Univerzita Palackého, 2015. Kvalitativní výzkum, polostrukturovaný rozhovor. Cílem práce je zjistit, zda u účastníků došlo k subjektivnímu posunu v oblasti sebepoznání. Účastníky výzkumu byli studenti Speciální pedagogiky – dramaterapie na univerzitě Palackého. Z výsledků výzkumu vyplynulo, že dramaterapie může být dobrým prostředkem k posunu v oblasti sebepoznání. Účastníci potvrzují rozvoj respektu k sobě i druhým, uvědomění si vlastních hranic, přijetí nově poznatého negativního rysu jejich osobnosti.

Diplomové práce

- Silvie Jasičová – Divadlo jako lék: komparace způsobů práce teatroterapie a dramaterapie
Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2012. Bez výzkumu. Tato práce neobsahuje žádný výzkum, avšak jak už napovídá sám název, zabývá se rozdíly mezi teatroterapií

a dramaterapií. Hranice těchto dvou expresivních terapií je tenká, proto je práce dobře mířená k těm, kteří v této problematice nemají úplně jasno. Studentka v práci porovnává několik různých projektů v České republice, které jsou postavené buď na teatroterapeutických základech, nebo dramaterapeutických. Nadále porovnává tyto dvě terapie pomocí technik a metod, které se v nich užívají.

- Adéla Veselá – Práce Augusta Boala jako interdisciplinární zdroj dramaterapie
Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2015. Bez výzkumu. Hlavním cílem této práce je poukázat na možnosti využití práce Augusta Boala v dramaterapeutické praxi. Studentka v práci vypisuje různé techniky Boalovy práce a možnosti využití jeho technik v para-divadelních systémech (výchovná dramatika, psychodrama, dramaterapie). Zároveň také se také zabývala Boalovou prací z pohledu divadelní teorie.
- Zuzana Silvestrová – Dramaterapie
Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2008. Bez výzkumu, realizace projektu. V diplomové práci studentka navazuje na práci bakalářskou, o které jsem se zmínila výše. Studentka popisuje celý scénář pohádky O zasloužilém vrabci, kterou se svými klienty nazkoušela a odehrála jako divadelní představení. Touto prací chtěla potvrdit dlouhodobou efektivitu dramaterapie, její kladný vliv na klienty a na rozvoj různých oblastí jejich osobnosti.
- Lubomíra Fabíková – Dramaterapie v terapeutických komunitách
Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2014, psáno slovensky. Nespecifikovaný výzkum, dotazník. Autorka v této práci zvolila sedm výzkumných otázek, kterými jsou: 1. Jak vypadá struktura dramaterapeutické intervence v terapeutické komunitě? 2. Jaké pozitivní a negativní faktory mají vliv na průběh terapie? 3. Na které oblasti se zaměřují dramaterapeuti při práci s klienty v terapeutické komunitě? 4. S jakou klientelou se dramaterapeuti v terapeutických komunitách setkávají nejčastěji? 5. Vykonává se v terapeutické komunitě kromě dramaterapie i jiná terapie? 6. Jaké informace a poznatky mají ostatní terapeuté (ne dramaterapeuté) o dramaterapii a doporučili by ji svým klientům? 7. Jaká je původní profese terapeutů (dramaterapeutů i ostatních terapeutů)? Add1. K otázce číslo jedna bylo dotazovanými odpovězeno různě, buď chodí na sezení s určitou vizí, nebo reagují na aktuální rozpoložení dané skupiny. Většina dotazovaných raději pracuje s koterapeutem než samotná. Frekvence je různá, někde jedenkrát za dva týdny, ohledně délky byly odpovědi také různé, od 30 po 120 minut. Všichni dotazovaní se však shodli na formě

sezení, kterou zvolili skupinovou. Add2. Nejčastější motivací klientů je podle dotazovaných zdraví a zaměstnání. Největšími překážkami pak jsou osobnostní rysy klientů a absence podpory či zázemí. Add3. Oblasti, na které se terapeuti zaměřují, jsou osobnostní rozvoj, sociální dovednosti, práce s rodinou klienta a komunikační schopnosti. Add4. Mezi nejčastější skupiny klientů byly zaznačeny nealkoholové drogy a duální diagnóza. Add5. Dramaterapie je samozřejmě dobrovolná a v terapeutických komunitách probíhají i jiné terapie. Add6. Při otázce, zda by ostatní terapeuti doporučili dramaterapii svým klientům, většina odpověděla, že ano, pár respondentů že neví. Nikdo však neodpověděl ne. Na otázku, zda vědí, kde sehnat více informací o dramaterapii, odpověděla většina respondentů ne. Add7. Původní povolání terapeutů byla různá, vyskytla se zde tato: speciální pedagog, sociální pracovník, psycholog.

- Marcela Voždová – Formativní vliv dramaterapie na klienty s mentální retardací v ústavu sociální péče

Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2007. Kvalitativní výzkum, případové studie. Cílem práce bylo zjistit, zda dramaterapie opravdu má formativní vliv na klienty s mentální retardací. V práci najdeme několik kazuistik, které popisují jak různá vyšetření, tak i studentčino vlastní pozorování. Na základě získaných informací autorka potvrdila, že dramaterapie formativní vliv na klienty má.

- Hana Aclarová – Uplatňování metod dramaterapie v dětské psychiatrické léčebně
Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2011. Kvalitativní výzkum, pozorování. Autorka uvádí 3 výzkumné cíle, které jsou: „Zjistit, jaký vliv má působení dramaterapeutických metod na chování a prožívání klientů PL. Zjistit, které specifické schopnosti je možné skrze dramaterapii rozvíjet.“, „Zmapovat subjektivní vnímání dramaterapie klienty PL.“, „Prozkoumat, jaká jsou specifika dramaterapeutického působení na adolescenty PL.“ Dle zjištění lze konstatovat že dramaterapie má pozitivní vliv na chování a prožívání klientů psychiatrické léčebny. Klienti měli zájem na dramaterapii docházet a chtěli se jí aktivně účastnit. Podíváme-li se na odpověď na otázku schopností, které dramaterapie rozvíjí, jedná se o emoční inteligenci, osobnostní vyzrálost a jiné. Mezi zjištěná specifika dramaterapeutického působení autorka řadí respekt k adolescentům, tedy respektování jejich rozhodnutí. Dalším specifíkem je využívání skupinové formy setkání.

- Jana Jourová – Percepce využití dramaterapie v terapeutické komunitě při práci s klienty závislými na drogách

Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2012. Kvalitativní výzkum, hloubkový rozhovor. Autorka práce si zvolila hlavní výzkumnou otázku, která zní: „Jakým způsobem percipují pracovníci a klienti terapeutické komunity přínosy a omezení při využívání metody dramaterapie?“ Ze získaných dat mohla studentka na otázku odpovědět tak, že klienti v různých zařízeních vnímají dramaterapii jako uvolňující a zábavnou. Jako omezení vnímali klienti na začátku léčby úzkost ze své (údajné) neschopnosti, tedy strach zúčastnit se dramaterapeutických lekcí, aby něco nepokazili. Dále se také objevovala úzkost z odhalení vnitřních konfliktů jednotlivých klientů. To se ale změnilo ve chvíli, kdy odhalení konfliktu napomohlo k porozumění ve vztahu s někým ve skupině.

- Martina Semerádová – Možnosti a meze dramaterapeutické intervence v prostředí dlouhodobé léčby pacientů s psychiatrickým onemocněním

Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2012. Kvalitativní výzkum, pozorování, rozhovor. Výzkumná otázka byla stanovena dle názvu celé práce, tedy jaké možnosti a meze má dramaterapeutická intervence u klientů s psychotickou diagnózou při dlouhodobé léčbě v psychiatrické léčebně v Kroměříži. Autorka na základě výzkumu uvádí i meze i možnosti. Mezi možnosti dramaterapeutické intervence řadí například práci na vztazích ve skupině, kdy klienti spolupracují, společně něco sdílí, dále komunikační kompetence, tedy že každý může sdílet své názory, postoje, emoce. Jako meze procesu studentka uvádí například časové omezení, kdy jednou týdně je nedostatečná doba pro navázání důvěrného vztahu s klienty; vzdělanost dramaterapeuta, neboť by měl být dostatečně obeznámen s psychiatrickou a psychoterapeutickou problematikou, aby mohl případné nalezené problémy dále zpracovávat; motivace klientů, ti totiž v dramaterapii vidí jen volnočasové odreagování a sezení neberou vážně, proto není možnost s nimi hlouběji terapeuticky pracovat. Jako možnost i mezi uvádí autorka reflexi, která sice umožňuje klientům o procesu přemýšlet a vyjádřit svůj názor, avšak kvůli časové dotaci někdy není dostatečný prostor pro probrání veškerých řečených témat a myšlenek.

- Iveta Rachačová – Dramaterapie a možnosti jejího využití

Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2013. Kvalitativní výzkum, rozhovor, pozorování. Hlavním cílem je zmapovat to, jak sami dramaterapeuti vnímají pojem dramaterapie a jaký je jejich pohled na vzdělání v tomto oboru v České republice.

Dotázaní dramaterapeuté (vyhledání přes Asociaci dramaterapeutů) se v několika odpovědích shodují. Například v tom, že dramaterapie se nemusí v první řadě zaměřit na problém. Mohou se řešit různá témata, ze kterých si klienti odnesou to, co potřebují. Dalším důležitým bodem, na kterém se dotázaní shodli, je to, že dramaterapie je zaměřena na oblast člověku vrozená, tedy potřeba napodobovat. Další názory a rozdíly jsou vypsány v plném znění.

- Lenka Šilarová – Dramaterapeutický a dramatický výchovný proces – komparativní studie

Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2013. Kvalitativní výzkum, pozorování, rozhovor, skupinový rozhovor. Cílem celé diplomové práce je hledat spojovací principy, které charakterizují a oddělují proces dramaterapeutický od dramatického výchovného. Studentka popisuje jednotlivé rozdíly ve všech oblastech, jako je například klientela, věk klientů, délka sezení, místnost, kde se hodiny konají, vybavení těchto místností, atd. Přesný popis všech vypořádaných rozdílů se nachází v plném znění práce.

- Lucie Vaverová – Dramaterapie z pohledu účastníků a terapeutů

Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2013. Kvalitativní výzkum, polostrukturovaný rozhovor. Cílem výzkumu v této práci bylo prozkoumat subjektivní vnímání přínosů a slabých stránek dramaterapeutického procesu klienty a terapeutů. Ze získaných dat studentka získala jednu centrální a nejdůležitější kategorii, což je subjektivní vnímání procesu změny. K centrální kategorii dále přiléhají čtyři základní kategorie, což jsou specifické přínosy dramaterapie z pohledu klientů, nedostatky dramaterapie, postavení v léčbě a specifika práce s konkrétní skupinou klientů. Všechny tyto kategorie jsou v plném znění práce podrobně rozepsány a prozkoumány.

- Martina Johanová – Využití dramaterapie v rámci nedělní školy a evangelické mládeže

Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2013. Kvalitativní výzkum, polostrukturovaný rozhovor, pozorování, případová studie. Cílem práce je zjistit, které metody dramaterapie mohou být nejvíce využitelné u dětí nedělní školy a u evangelické mládeže, a jakou účinnost má dramaterapie na skupinovou dynamiku obou skupin. Studentka k výzkumu použila dotazník a pozorování, a z jejích dat vyplynulo, že ohlasy dětí na dramaterapii byly pozitivní, a také díky zapojení této terapie nevznikaly žádné konflikty mezi mládeží. Na všechny výzkumné otázky bylo podrobně odpovězeno v plném znění práce.

- Jan Mazák – Dramaterapeutická intervence v Čínské lidové republice s ohledem na materiál
Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2014. Kvalitativní výzkum, pozorování, dotazník. Cílem práce je „zjistit, jak se materiál podílí na tvorbě dramaterapeutických lekcí a jakou hraje úlohu v procesu terapeuticko-formativní práce.“ Student svým výzkumem zjistil, že užití materiálu může pozitivně ovlivnit dramaterapeutickou lekci, avšak ne ve všech případech. Dle šetření totiž materiálové lekce spíše nejsou vhodné k rozvíjení kreativity. V menší míře mohou napomáhat k rozvoji komunikace. Tato lekce je však opravdu vhodná k sebepoznávání.
- Veronika Haklová – Využití dramaterapie v mateřské škole speciální
Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2015. Kvalitativní výzkum, rozhovor, pozorování. Hlavním cílem práce je přinést nové poznatky z oblasti dramaterapie v mateřských školách a přenést tyto zkušenosti do práce v mateřské škole speciální. Studentka pracovala na naplnění cíle v mateřské škole speciální v Plzni, kde naplánovala, realizovala, analyzovala a v práci i interpretovala zjištěná nová data a poznatky z dramaterapie v mateřské škole, která jsou aplikovatelná i v mateřské škole speciální.
- Iveta Baráková – Dramaterapeutická intervence u dětí v pěstounské péči
Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2016. Kvalitativní výzkum, pozorování, strukturovaný rozhovor. Cílem je zjistit, zda je dramaterapie vhodným nástrojem pro navázání kontaktu s dětmi v pěstounské péči. Ve výzkumu pak bylo potvrzeno, že dramaterapie je opravdu vhodným prostředkem k navázání kontaktu s dětmi. Samozřejmě je to ale velmi individuální, protože potřeby každého dítěte jsou specifické, a proto nemusí tyto metody zabrat u každého. Ve výzkumu se některé děti rozmluvily více, avšak většinou hlavně o své osobě, ne o věcech kolem rodiny. U některých ale byl vidět velký rozdíl mezi první a druhou odpovědí na stejnou otázku.
- Natália Gejdošová – Vliv dramaterapeutických prostředků na osobnosti klientů závislých na alkoholu a pervitinu
Diplomová práce, Univerzita Palackého, 2016, psáno slovensky. Kvalitativní výzkum, pozorování, reflexe klientů. Hlavním cíle práce je zjistit a vyhodnotit, jak působí různé techniky dramaterapie na prožívání a chování pacientů na detoxikačním oddělení. Autorka se vedla lekce čtyř různých skupin. V každé skupině použila jiný program

a jiné techniky. Pozorovala jednání všech přítomných pacientů, které později v práci popsala, a doplnila je i reflexí každého pozorovaného. V každé skupině se názory různí, někdo byl s tématem lekce i s technikou spokojený, někdo naopak.

Disertační práce

- Jana Olejníčková – Vliv dramaterapie na klienty s neurotickou poruchou
Disertační práce, Univerzita Palackého, 2013. Kvantitativní výzkum, standardizované pozorování, dvoufaktorový sémantický diferencál. Kvalitativní výzkum, pozorování, rozhovor, skupinová diskuse. Hlavním cílem kvantitativního výzkumu je: „identifikovat účinné faktory a proměnné determinující průběh dramaterapie.“ Výzkum prokázal, že nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje průběh a vnímání dramaterapie, je faktor důvěry. V kvalitativním výzkumu byla stanovena hlavní výzkumná otázka takto: „Jaký vliv má dramaterapie na psychotherapeutický proces v rámci 6 týdenního působení na klinice psychiatrie a jaké jsou jeho specifické charakteristiky?“ V průběhu výzkumu se pak vyjasnilo ještě několik dalších podotázek, na které autorka odpovídá v plném znění práce díky získaným informacím, které nashromáždila ve sledovaném zařízení v Olomouci.
- Kristýna Krahulcová – Využití dramaterapie na detoxikačním oddělení
Disertační práce, Univerzita Palackého, 2014. Kvantitativní výzkum, dotazníky. Kvalitativní výzkum, polostrukturovaný rozhovor, reflektivní bilance. V této disertační práci byly zvoleny dva cíle, první je: „Navrhnout a následně ověřit efektivitu (a přínos) vlastní autorské metodiky dramaterapie klienty se závislostmi a poskytovatelů komplexní péče na detoxikačním oddělení.“, a druhým cílem je: „Analyzovat, deskribovat a interpretovat vyjádření názorů poskytovatelů péče (terapeut, lékař, nelékařské zdravotnické profese) v oblasti efektivity navržené autorské metodiky dramaterapie.“ Studentka při výzkumu použila několik různých metod, jako je dotazník, rozhovor, atd. Autorka navrhla a ověřila vlastní metodiku práce v dramaterapii a z hodnocení vyplývá, že je metodika v praxi hodnocena pozitivně. V práci je uvedeno mnoho technik, her a cvičení, která autorka ve svých lekcích dramaterapie využila, tudíž jsou vyzkoušené v praxi. Proto může být práce vhodná pro studenty dramaterapie, kteří z ní mohou čerpat nápady na aktivity jejich budoucích lekcí.

3.3 Závěry výzkumu

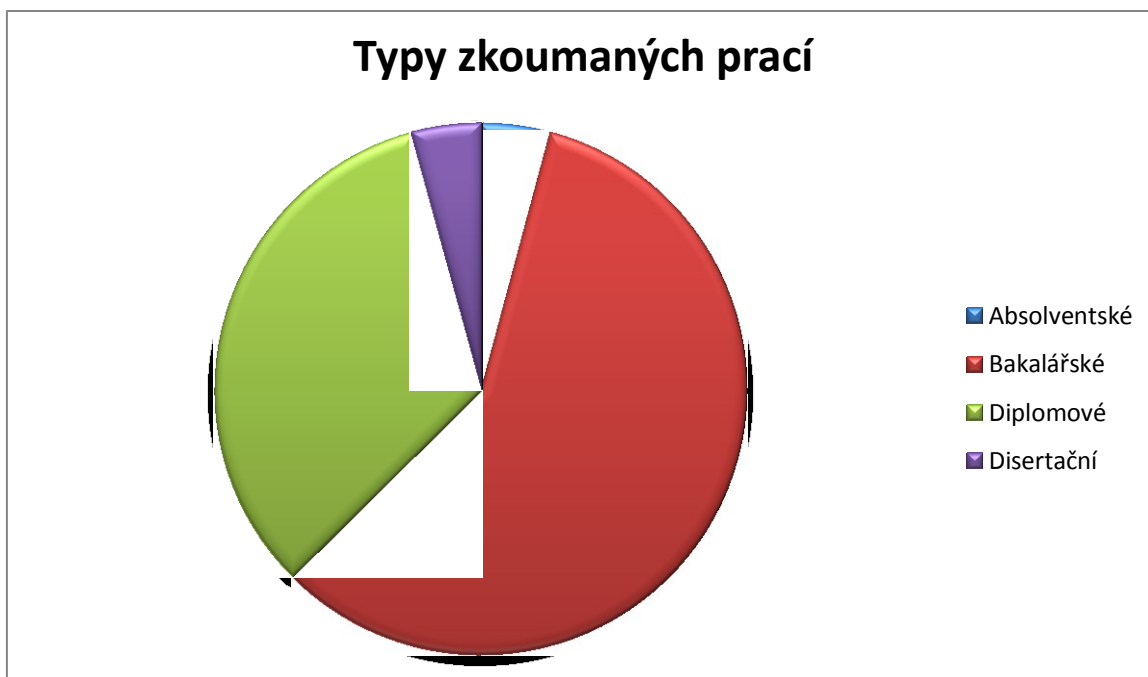
Hlavním záměrem této práce bylo: „*Vyhledat co nejširší vzorek publikovaných prací zaměřených na dramaterapii a analyzovat jejich praktické části.*“ Na počátku výzkumu bylo důkladnou rešerší vybráno čtyřicet osm prací zaměřujících se na téma dramaterapie. V obsahové analýze byly zkoumány praktické části zmíněných prací. Byl udělán rozbor všech prací, vyhledány cíle a výsledky šetření, které jsou popsány v podkapitole 3.2.2 Obsahová analýza. Níže uvádíme základní informace o zkoumaném vzorku pomocí vyčíslení počtu konkrétních typů prací, četnost užití různých druhů výzkumu a instituce, pod kterými byly práce publikovány. Toto vyčíslení autorce zároveň dopomůže ke zjištění výsledků vybraných dílčích cílů. Zadání cílů je následující:

Dílčí cíl 1: „*Zjistit, jaké typy prací (bakalářské, diplomové, absolventské, disertační) budou na téma dramaterapie zastoupené.*“

Dílčí cíl 2: „*Zjistit, jaké typy výzkumu jsou v pracích používány.*“

Dílčí cíl 3: „*Zjistit, pod jakými institucemi byly vybrané práce publikovány.*“

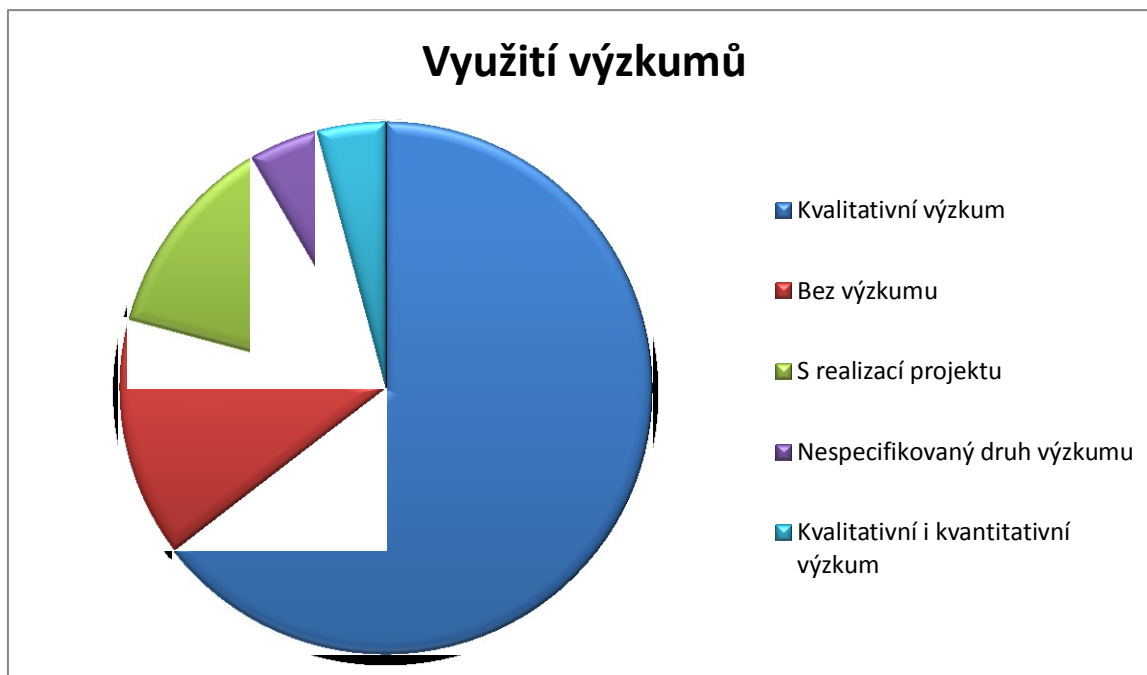
V podkapitole 3.2.2 jsme uvedli obsahovou analýzu čtyřiceti osmi absolventských, bakalářských, diplomových a disertačních prací. Z toho byly 2 práce absolventské, 28 bakalářských, 16 diplomových a 2 disertační. Na základě těchto informací lze vidět, že zkoumaný vzorek obsahoval nejvíce bakalářských prací, přesně 58,33%. Diplomové práce tvoří 33,33% ze základního vzorku a disertační práce, stejně jako absolventské, tvoří 4,17%. Pro lepší přehlednost výsledků uvádíme graf č. 1.

Graf č. 1 – Typy zkoumaných prací

Ze zjištěných informací vyplývá, že odpověď na dílčí cíl číslo 1 je taková, že na dramaterapii se zaměřily práce absolventské, bakalářské, diplomové a disertační. V grafu číslo 1 je naznačeno, který typ práce byl ve zkoumaném vzorku zastoupen nejhojněji a který naopak méně.

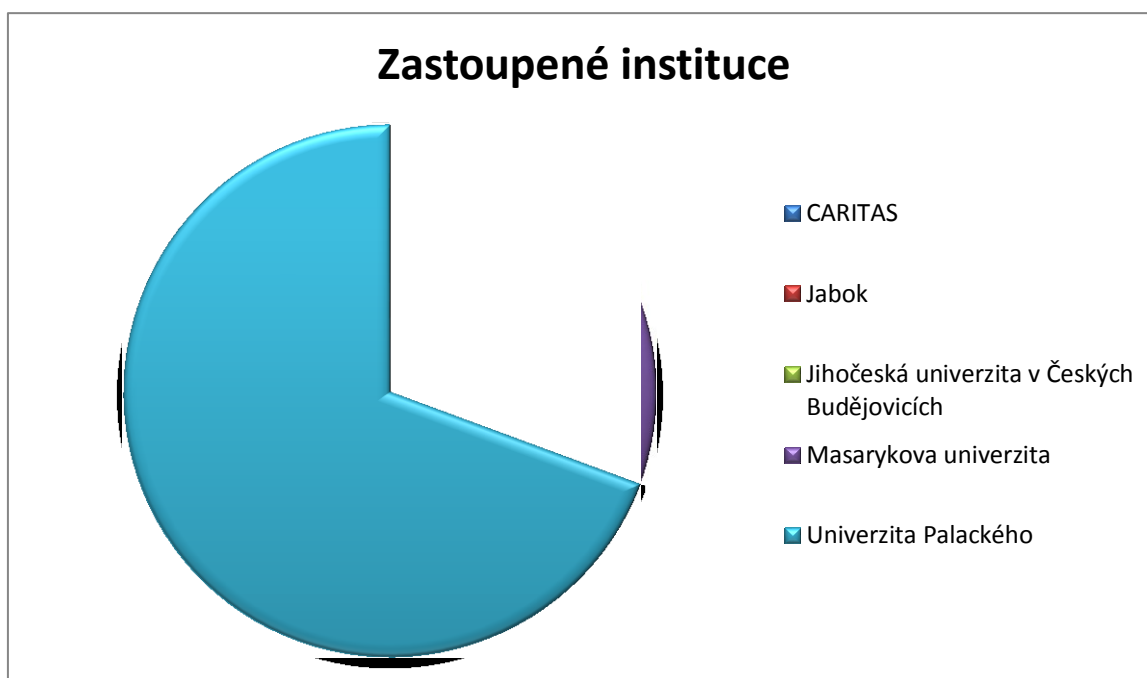
Obě absolventské práce obsahují kvalitativní výzkum. 5 bakalářských prací je bez výzkumu, 5 prací je bez výzkumu, ale s realizací projektu, 1 práce je bez specifikace výzkumu, jako praktická část je zařazeno zkoušení divadelního celku s klienty, a 17 prací obsahuje kvalitativní výzkum. Mezi diplomovými pracemi jsou 2 bez výzkumu, 1 bez výzkumu s realizací projektu, 1 s nespecifikovaným výzkumem a 12 prací s kvalitativním výzkumem. V obou disertačních pracích je obsažen výzkum kvalitativní i kvantitativní. Nejčastěji užíván je kvalitativní výzkum, přesněji v 64,58%. 14,58% prací neobsahuje žádný výzkum. 4,17% tvoří práce bez specifikace výzkumu a 12,50% jsou dokumenty s realizací projektu. Jelikož výčet obsahuje i 2 disertační práce, které obsahují i kvalitativní i kvantitativní výzkumnou část, jejich podíl vychází na 4,17% z původního celku.

Graf č. 2 – Četnost využití výzkumů

Druhý graf můžeme přiřadit k dílčímu cíli číslo 2, jehož zadáním bylo „Zjistit, jaké typy výzkumu jsou v pracích používány.“ V pracích autoři využívají několik druhů výzkumu, jako je výzkum kvalitativní, některé práce se zabývají pouze teorií – jsou bez výzkumu – a v jiných dokumentech se objevila realizace projektu, zařazená do praktické části místo výzkumu. Graf číslo 2 znázorňuje, který výzkum je v publikacích obsažen nejvíce.

Výsledek dílčího cíle číslo tři zjistíme dle nadcházejících shrnujících informací. V základním vzorku byly v následujícím poměru zastoupeny tyto instituce: CARITAS – 2,08%, Jabok – 2,08%, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích – 4,17%, Masarykova univerzita – 22,92%, Univerzita Palackého – 70,83%. Opět pro přehlednější představu přikládáme Graf č. 3.

Graf č. 3 – Zastoupené instituce

V dílčím cíli číslo 3 měla autorka za úkol „Zjistit, pod jakými institucemi byly vybrané práce publikovány.“ Dokumenty, zabývající se tématem dramaterapie, byly publikovány na vyšších odborných školách - CARITAS a Jabok, na vysokých školách – Univerzita Palackého, Masarykova univerzita, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

Pro shrnutí je důležité uvést, že dle studentky byl hlavní cíl práce, tedy vyhledání a analýza publikovaných prací, splněn, přesněji v podkapitole 3.2.2. Splnění dílčích cílů se pak autorka věnovala v kapitole 3.3, kde jsou uvedeny veškeré výsledky šetření.

3.4 Diskuze

Hlavní cíl práce byl stanoven následovně: „Vyhledat co nejširší vzorek publikovaných prací zaměřených na dramaterapii a analyzovat jejich praktické části.“ Pro doplnění byly formulovány také tři cíle dílčí.

Dílčí cíl 1: „Zjistit, jaké typy prací (bakalářské, diplomové, absolventské, disertační) budou na téma dramaterapie zastoupené.“

Dílčí cíl 2: „Zjistit, jaké typy výzkumu jsou v pracích používány.“

Dílčí cíl 3: „Zjistit, pod jakými institucemi byly vybrané práce publikovány.“

Záznamy pro analýzu byly vyhledány pomocí rešerše. Byly stanoveny klíčové pojmy, dle kterých se práce vyhledávaly v databázi theses.cz. Klíčovým výrazem byla dramaterapie. Rok

vytvoření nebyl stanoven, aby nedošlo k situaci, kdy by byla práce vhodná pro analýzu opomenuta kvůli ohraničenému časovému úseku. Pro rozbor prací byla použita obsahová analýza. V dokumentech byly vyhledávány nejpodstatnější údaje, jako typ výzkumu, cíle a závěry výzkumu, případně cílová skupina, na kterou se autor zaměřil. Anotace každé práce obsahovala také rok publikování, název práce, jméno autora a název instituce, pod kterou student práci odevzdal. Nejširší vzorek, který se autorce podařilo vyhledat, čítal čtyřicet osm prací.

Aby byl zvolený cíl splněn, byly vytvořeny tři podporující dílčí cíle, které měly napomoci k rozšíření poznatků zjištěných pomocí analýzy. Na základě dílčích cílů vytvořila autorka grafy, které značí vypočítané hodnoty v přehlednější verzi. Prvním dílčím cílem studentka zjistila, že základní zkoumaný vzorek obsahoval všechny možné druhy závěrečných prací, tedy absolventské, bakalářské, diplomové i disertační. Podstatné ale také bylo, že nejčastěji byl zastoupen typ práce bakalářské.

Jelikož bylo prioritním záměrem studentky analyzovat praktické části prací, zvolila dílčí cíl druhý, ve kterém zjišťovala, jaké druhy výzkumů budou vybrané dokumenty obsahovat. Autorka se dozvěděla, že ve vybraných dokumentech bylo několik možností vytvoření praktické části. Studenti využívali realizaci projektu, kvalitativní výzkum, kombinaci kvalitativního i kvantitativního výzkumu, ale objevily se i práce, které výzkum neobsahovaly vůbec. Protože se už od začátku jednalo o důležitost části praktické, tedy i výzkumu, provedla studentka také úpravu dat získaných analýzou do formy numerické. Díky tomu bylo možné zjistit, jaký typ výzkumu byl v dokumentech užíván nejčastěji. Z výsledků vyplynulo, že se jedná o výzkum kvalitativní, který byl použit v 64,58% prací.

Třetí dílčí cíl se zabýval zjištěním toho, pod jakými institucemi publikovali autoři své práce zaměřené na dramaterapii. V základním vzorku bylo zastoupeno 5 institucí, z toho nejčastěji studenti publikovali tyto práce pod Univerzitou Palackého. Těch bylo z vybraného vzorku přesně 70,83%.

Validitu výsledků by mohla snížit skutečnost, že se autorka nedostala ke všem pracím, které kdy na toto téma byly publikovány. K některým z nich totiž neměla přístup, jelikož byly otevřeny pouze zaměstnancům a studentům daných škol. I přes to, že se studentka snažila s danými institucemi spojit a žádala o zpřístupnění dat, nebylo jí vyhověno. Proto byl výsledný počet prací nižší, než autorka původně očekávala.

Původně se studentce zdál vybraný vzorek ne příliš obsáhlý, avšak v průběhu analýzy došla ke zjištění, že není nutné, aby byl zkoumaný vzorek jakkoli rozšiřován. Základ totiž obsahoval všechny typy prací, tedy absolventskou, bakalářskou, diplomovou i disertační. Ve vzorku byly zastoupeny různé instituce, pod kterými autoři své práce vytvořili. Mezi autory byly zastoupeny ženy, stejně tak i muži. Tematicky se některé práce shodovaly, zatímco u jiných byly patrné velké rozdíly, proto nebylo možné vytvořit určité kategorie dle tématu prací. Když se autorka pokoušela o utvoření celků dle tématu dokumentů, žádná z kategorií neměla více než 5 záznamů, z toho některé z prací se tematicky nehodily ani do jedné kategorie. Proto byla vytvořena pouze analýza obsahová a hledaný výraz nebyl rozšiřován.

Vybraný základní vzorek se samozřejmě bude každým rokem rozrůstat, proto by bylo vhodné veškerá vyhledaná data aktualizovat. Studentka se tímto pokusila o položení základů pro další analýzy prací a zkoumání publikovaných dokumentů. V nejlepším případě by se mohla sama autorka vrátit k aktualizaci této práce v budoucnu s tím, že by bylo možné vytvořit obsahovou analýzu i jiných publikovaných záznamů, například zaměřených na další kreativní (expresivní) terapie.

Studentka chtěla touto prací poukázat na to, že v české literatuře se neobjevuje publikace, která by se zabývala analýzou již vytvořených prací. Dle autorky se ale jedná o praktickou záležitost hlavně v případech, kdy je potřebné dohledat práci s konkrétním tématem nebo výzkumem, avšak není dostatek prostoru pro rozsáhlé vyhledávání v databázích. Proto by bylo vhodné vypracovat publikaci s analýzami prací zabývajících se různými tématy. Tyto záznamy by mohly být užitečné i na půdách vysokých škol, aby nedošlo k duplikaci již sepsaného tématu absolventské práce. Orientace v analýzách není složitá a lze v nich najít nejpodstatnější informace o dokumentu pro rozhodnutí, zda se dokument bude čtenáři při jeho práci hodit či nikoli.

Závěr

Teoretická část bakalářské práce se v první kapitole zabývá expresivními terapiemi. Mezi ty se řadí arteterapie, dramaterapie, poetoterapie, biblioterapie, tanečně-pohybová terapie, muzikoterapie a teatroterapie. V každé podkapitole je popsána definice jednotlivých terapií, metody a techniky práce, formy, případně klientela, na kterou se daný směr specializuje. U jednotlivých oborů je ale pouze pro jistotu připsáno, že každá terapie, každé sezení i přístup terapeuta musí být flexibilní tak, aby vyhovoval individualitám každého klienta.

V druhé kapitole se práce snaží popsat příbuzné přístupy uměleckým terapiím. Příbuzné přístupy mohou být brány jako varianta mezi terapií a výchovným (školním) předmětem. Nejedná se ale pouze o takové hraniční přístupy. Podkapitoly zahrnují také paradivadelní systémy, které mohou mít různou povahu. Setkáváme se s obory s terapeutickou povahou a edukačně laděnými směry. Studentka se v práci snažila tyto disciplíny popsat co nejlépe a nejpodrobněji, avšak u některých podkapitol jí to nebylo dovoleno dostupnou literaturou. Studentka se snažila vyhledat co nejvíce druhů a informací o podobných přístupech kreativním terapiím. V práci jich uvádí přesně sedm.

Praktická část práce je zaměřena, jak už napovídá název samotné práce, na analýzu publikovaných prací. Jelikož je autorka studentkou oboru, který se specializuje na dramaterapii, zaměřila svou praktickou část na analýzu právě prací pojednávajících o dramaterapii.

V první podkapitole je popsána metodika praktické části, která obsahuje přesný postup rešerše, tedy vyhledávání prací na základě vybraných kritérií. Hledaným výrazem byl pojem dramaterapie. Vyhledávání nebylo omezeno rokem, typem práce, druhem výzkumného šetření ani institucí, pod kterou byla práce publikována. Nadále se v této kapitole studentka zabývá základními informacemi o obsahové analýze, co by měla obsahovat, jaký je postup vytvoření. Autorka také uvádí, jakou formu obsahové analýzy zvolila a jakým stylem jsou vybrané informace zpracovány. Pro analýzu prací byla zvolena anotace, která umožňuje popsat zredukované množství informací, vybrat informace nejpodstatnější a ty poskytnout k náhledu čtenářům. Na základě anotace u každého záznamu si může čtenář rozmyslet, zda bude tato práce pro něj přínosná nebo zda zvolí dokument jiný, který se bude podrobněji nebo přesněji zabývat jím hledaným tématem. Anotace je zaměřena na empirickou část dokumentů, proto obsahuje vytyčené cíle a výsledky a závěry šetření.

Další podkapitolou jsou výsledky rešerše a analýza dat, kde jsou na základě předem vybraných a popsanych kritérií vypsány všechny vyhledané záznamy. Každý záznam obsahuje jméno autora, název práce, typ práce, instituci, pod kterou byla práce publikována, rok vydání a anotaci.

Podkapitola číslo 3.3 se zaměřila na závěry šetření. Zde autorka převedla získaná data do číselné podoby a pro lepší orientaci označila výsledky do grafů. Kapitola také obsahuje odpovědi na dílčí cíle, z nichž vyplývá jejich splnění. První graf znázorňuje typy prací, druhý typy použitých výzkumů a třetí zastoupené instituce. V základním vzorku byly nejčastěji zastoupeny bakalářské práce, všechny práce nejvíce využívaly kvalitativní výzkum a práce byly nejčastěji publikovány pod Univerzitou Palackého.

Vybraný základní vzorek se samozřejmě bude každým rokem rozrůstat, proto by bylo vhodné veškerá vyhledaná data aktualizovat. Studentka se tímto pokusila o položení základů pro další analýzy prací a zkoumání publikovaných dokumentů. Je možné, že v budoucnu se k rozšíření podobných analýz vrátí sama autorka.

Psaní této práce bylo pro autorku velmi podnětné a zajímavé, jelikož měla možnost dozvědět se mnoho nových informací o oboru dramaterapie. Z výzkumů některých prací měla možnost odnést si inspiraci pro budoucí práci, třeba zaměřenou na dramaterapeutickou praxi.

Zdroje

About WFMT. *World Federation of Music Therapy*. [online]. 2011 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.wfmt.info/wfmt-new-home/about-wfmt/>

American Dance Therapy Association. [online]. © 2016 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <https://adta.org>

BALÍKOVÁ, Marie. Obsahová analýza. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001586&local_base=KTD

Cíle. *Asociace tanečně pohybové terapie ČR TANTER*. [online]. © 2012 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.tanter.cz/tpt/cile/>

Co je taneční pohybová terapie. *Expresivní terapie*. [online]. © 2012 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.expresivniterapie.org>

Definice a cíle arteterapie. *Česká arteterapeutická asociace*. [online]. © 2012 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.arteterapie.cz/?podkategorie=arteterapie&clanek=22>

DRLÍČKOVÁ, Svatava. *Svatava Drličková*. [online]. © 2010 – 2017 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://svatavadrlickova.cz/index.php/o-muzikofiletice/>

FALTUSOVÁ, Veronika. *Celostní muzikoterapie*. [online]. 2014 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: http://www.muzikoveru.cz/Matkou-muzikofiletiky-je-muzikoterapie/b0b97190_e103_4379_aa72_1b15ca5a14f1.aspx?master_c96a9213_c159_425_e_bf42_5321f133114b_newsId=3f6e7fd3_e16a_4b31_bb40_89dd4e35a762

HOLZER, Lubomír a Svatava DRLÍČKOVÁ. 2012. *Celostní muzikoterapie v institucionální výchově*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-3323-3

J. L. Moreno: Psychodrama a sociodrama. *Satiterapie*. [online]. 1996 [cit. 2017-04-15]. Dostupné z: <http://www.satiterapie.cz/download/Moreno1997.pdf>

LIDMILA, Jan. Formální a obsahová analýza textu, rychlé čtení. *Moravská zemská knihovna*. [online]. 2017 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: https://www.mzk.cz/sites/mzk.cz/files/04_formalni_a_obsahova_analyza_textu_05.pdf

LIPSKÝ, Matěj. *Muzikoterapie*. [online]. © 2007 – 2011 [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://www.muzikoterapie.cz>

MÜLLER, Oldřich a kol., 2014. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1075-3

Objevte muzikoterapii. *Muzikoterapeutická asociace České republiky – CZMTA* [online]. © 2017 [cit. 2017-04-19] Dostupné z: <http://czmta.cz/muzikoterapie>

PIPEKOVÁ, Jarmila a Marie VÍTKOVÁ. 2001. Terapie ve speciálně pedagogické péči. 2. rozšířené vydání. Brno: Paido – edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-010-7
Rešerše. *Wikisofia*. [online]. 2013 [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: <https://wikisofia.cz/wiki/Re%C5%A1er%C5%A1e>

RŮŽIČKA, Michal a Martin Dominik POLÍNEK. 2013. Úvod do studia dramaterapie, teatroterapie, zážitkové pedagogiky a dramiky. 1. vydání. Olomouc: P-centrum. ISBN 978-80-905377-1-2

RŮŽIČKA, Michal a Milan VALENTA. 2013. Dramatika pro speciální pedagogy. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-3687-6

SLAVÍK, Jan. 1997. Od výrazu k dialogu ve výchově (Artefiletika). 1. vydání. Praha: Karolinum – nakladatelství Univerzity Karlovy. ISBN 80-7184-437-3

SVOBODA, Pavel. 2007. Poetoterapie, 1. vydání, Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-1682-3

SVOBODA, Pavel. 2013. Biblioterapie. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-3684-5

ŠICKOVÁ-FABRICI, Jaroslava. 2002. Základy arteterapie. 1. vydání. Praha: Portál. ISBN 80-7178-616-0

ŠVEJDA, Jan. Rešerše. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2017-04-16]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000001832&local_base=KTD

VALENTA, Milan. 2007. Dramaterapie. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-1819-4

VALENTA, Milan. 2011. Dramaterapie. 4. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-3851-2

VYMĚTAL, Jan a kol., 2007. Speciální psychoterapie. 2. vydání. Praha: Grada Publishing a.s. ISBN 978-80-247-1315-1

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Eliška Spurná
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií, Pedagogická Fakulta Univerzity Palackého Olomouc
Vedoucí práce:	Mgr. Jiří Kantor, Ph. D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Umělecké kreativní terapie a příbuzné přístupy – analýza publikovaných prací
Název v angličtině:	Creative arts therapies and related approaches - analysis of published thesis
Anotace práce:	Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část se zabývá teorií expresivních terapií (jako jsou muzikoterapie, arteterapie, dramaterapie aj.) a jim příbuzných přístupů (dramatická výchova, psychodrama, artefiletika, atd.). Praktická část potom obsahuje rešerši, ve které je dopodrobna popsán postup sběru dat. Následuje obsahová analýza publikovaných prací, které mají jako stěžejní téma dramaterapii.
Klíčová slova:	Expresivní terapie, arteterapie, dramaterapie, biblioterapie, poetoterapie, muzikoterapie, tanečně-pohybová terapie, teatroterapie, dramatická výchova, divadlo ve výchově, psychodrama, sociodrama, psychogymnastika, artefiletika, obsahová analýza, rešerše
Anotace v angličtině:	The bachelor's thesis is divided into two parts, theoretical and practical. Theoretical part deals with theory of expressive therapies (like music therapy, art therapy, dramatherapy, etc.) and related approaches to them (drama in education,

	psychodrama, artefiletic, atc.). Practical part contains research, where is described in detail the procedure of data collection. Followed by a content analysis of published thesis, which have a main theme of drama therapy.
Klíčová slova v angličtině:	Expressive therapy, art therapy, drama therapy, bibliotherapy, poetry therapy, music therapy, dance movement therapy, drama in education, theatre in education, psychodrama, sociodrama, artefiletic, music filetic, content analysis, research
Přílohy vázané v práci:	Bez příloh
Rozsah práce:	56 stran
Jazyk práce:	Čeština